No. 41. Donderdag 12 October 1922. 22ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Nederl.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO, Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Dankbetuiging voor verleende Hulp.

Bij den heer E. H. SOESMAN, Prins Mauritslaan 28, Den Haag, zijn voor de arme vrouw, die nu gelukkig 21 dezer naar Indië kan scheep gaan, sedert verleden week nog aan giften ingekomen, van:

S. v. L., Amsterdam	f 5.—
Mr. I. A. N. Den Haag	„ 1.—
F. S. D. K., Apeldoorn	„ 2.—
M. L., Rijswijk	„ 5.—
Met de vorige ontvangsten	„ 133.—
Te zamen	f 146.—

Zij is dus gered en ook namens haar wordt hierbij hartelijk dank betuigd aan allen, die zoo bereidwillig hulp hebben verleend.

Propaganda te Breda.

Den 19en dezer komen de nieuw aangestelde officieren der Kon. Mil. Academie in Breda voor het volgen van den *Indischen cursus*. De heer *J. F. Schmöle*, thans wonende te Heemstede, heeft zich wederom bereidwillig beschikbaar gesteld om op 23 October d.a.v. de jonge officieren toe te spreken, waarna op den 24en de afdeeling Breda van „Oost en West" eene openbare vergadering houdt, waaraan een gezellig samenzijn verbonden is, terwijl de ook als spreker gezellig bekend staande heer *Joh. Koning* eene lezing zal houden over „S o e r a b a i a, o n z e e e r s t e I n d i s c h e H a n d e l s s t a d. De vergadering zal, tegen een matig entrée, ook toegankelijk zijn voor niet-leden van „Oost en West". Als gevolg van een en ander, zal de afdeeling Breda ongetwijfeld ook nu weer een groot aantal nieuw toetredende leden van „Oost en West" in hare registers mogen inschrijven.

Achttiende Jaarverslag van „Boeatan".

Wij moeten dit Jaarverslag alweder beginnen met onze verontschuldiging aan te bieden voor het late verschijnen er van, hetgeen echter niet aan willekeur te wijten is.

Volgens onze statuten zou de Jaarlijksche Vergadering van Aandeelhouders, waarin het Jaarverslag wordt uitgebracht, in de maand Mei moeten plaats hebben.

Daar wij toen geheel in beslag werden genomen door de zeer drukke werkzaamheden van voorbereiding en uitvoering onzer zoo goed geslaagde tentoonstelling in het Kurhaus te Scheveningen, moest deze jaarvergadering worden verdaagd, hetgeen daarna nogmaals moest geschieden, omdat de Penningmeester ad interim, de heer F. van Peski, vervangen moest worden en onze accountant, de heer Boll, buitenslands vertoefde.

Begin Augustus waren wij zoo gelukkig den heer E. H. Soesman bereid te vinden het Penningmeesterschap van *„Boeatan"* op zich te nemen, zoodat wij nu onlangs eerst in de gelegenheid waren aan de verificatie-commissie de rekening en verantwoording over het afgeloopen jaar 1921 te kunnen voorleggen.

Uit de balanscijfers blijkt, dat *„Boeatan's"* omzet lang niet groot genoeg is. Wij hebben getracht die te vermeerderen door na den oorlog nieuwe voorraden uit de Indiën te betrekken, daartoe in

Wie zich na 1 Oct. e k. als lid van „Oost en West" aanmeldt, ontvangt gratis „Het Koloniaal Weekblad" tot 1 Januari 1923.

staat gesteld door een bij de Escompto-Maatschappij geopend crediet van een onzer aandeelhouders en het aanbod van den naar Weltevreden vertrekkenden heer J. H. H. Meischke om *„Boeatan"* bij het aankoopen van kunstnijverheid en huisvlijtartikelen op Java behulpzaam te zijn, terwijl ook ons medelid, de Oud-Resident Maier, met zijne vele relaties in de Buitenbezittingen, *„Boeatan"* enkele prachtzendingen kon doen toekomen.

Toch bleek dit niet voldoende, omdat hier in Nederland, zelfs in den Haag, het centrum der Oud-indischgasten en verlofgangers, de door *„Boeatan"* opgewekte belangstelling voor de Indische Kunstnijverheid gedurende en na den oorlog was ingesluimerd niet alleen, maar bovenal, omdat gedurende dien tijd ook in Ned.-Indië in dit opzicht stilstand was geweest.

Wel heeft de Bond van Indische Kunstkringen op Java ook de belangstelling in de Indische Kunstnijverheid nu en dan trachten warm te houden, maar tot een door *„Boeatan"* zoo gewenschte samenwerking op dit punt is het nog niet gekomen.

Nieuwe pogingen moeten thans met opgewekte volharding worden gedaan.

Reeds op de vorige Jaarvergadering, die in October 1921 is gehouden, werd, op voorstel van de voorzitster van onzen Raad van Beheer een Propaganda-Comité voor *„Boeatan"* in het leven geroepen. Een twintigtal in de Oost- en West-Indische kunstnijverheid en huisvlijt levendig belangstellende dames en heeren verklaarden zich bereid op alle mogelijke wijzen het streven van *„Boeatan"* meer algemeen bekend te maken. Staande die vergadering werd toen besloten op 29 November 1921 in de groote zaal van het Koninklijk Zoölogisch Genootschap te 's-Gravenhage een Indischen Gala-Kunstavond te houden, met kleine Tentoonstelling en verloting van Kunstnijverheidvoorwerpen. Dank zij o.a. het aandeel van de Indische Vereeniging, wier leden Javaansche dansen uitvoerden, begeleid met de gamelan, daartoe welwillend door Dr. Scheurleer afgestaan, dank zij ook de vroolijke Krontjong-muziek van de Indische Club en de met welwillende medewerking van door den heer W. Mullens vertoonde Indische films, is dat feest een groot succes geweest.

Met een Eere-Comité, bestaande uit bijna alle Oud-Gouverneurs-Generaal en Gouverneurs van Oost- en West-Indië, naast den Burgemeester en vele andere vooraanstaande personen der residentie, was de opkomst van belangstellenden en nieuwsgierigen groot; het batig saldo — zooals onze balans uitwijst — bevredigend. *„Boeatan"* werd verblijd met een mooie gift van een der aandeelhouders. Maar 't gunstige resultaat was toch vooral te danken aan den toegewijden ijver van het Propaganda-Comité, aan wie *„Boeatan"* bij deze nogmaals haar groote erkentelijkheid betuigt, met de bede om het nuttige werk, in het belang van Indië, met liefde en moed te blijven voortzetten: om voort te gaan met telkens weer de aandacht van vrienden en bekenden te vestigen op het streven van *„Boeatan"*, opdat zooveel mogelijk onwetenden en onverschilligen tot bewonderen, mogelijk ook tot bestudeeren der Indische Kunst worden opgewekt.

Er zijn onder de Nederlanders — buitenlanders staan er dikwijls veel beter voor — nog maar al te veel totaal ongevoeligen, velen ook die meenen, dat deze kunst niet in een Westersche omgeving zou passen. Waarlijk kunstzinnige personen hebben echter al lang het tegendeel bewezen, door in hun huis velerlei van deze kunstuitingen met voorliefde een eereplaats in te ruimen naast de meest hoogstaande Westersche of Chineesche en Japansche kunst.

Die thans nog onverschilligen en zelfs afkeerigen zullen door bekeering een rein genot in hun leven rijker worden, want wat is heerlijker dan het meer kunnen bewonderen van kunst, niet alleen in den vorm van toon-, bouw- en schilderkunst, maar ook in dien der z.g. klein-kunst, van gebruiksvoorwerpen, welke ons in ons dagelijksch leven van nabij omringen, die wij telkens hanteeren.

Wat dit betreft, kunnen de meeste Westerlingen immers zoovéél leeren, zelfs van de meest primitieve volksstammen van den Indischen Archipel, hoeveel te meer dan van de Javanen en Maleiers, die reeds zulk een hooge beschavingscultuur achter zich hadden, vóór zij ruim drie eeuwen geleden met ons, Nederlanders, in aanraking kwamen.

De antiquarische voorwerpen, in *„Boeatan"* tentoongesteld, staan veelal heel wat hooger in kunstwaarde dan de moderne, die dikwijls onder onwillekeurigen of soms onder verkeerd gewilden Europeeschen invloed zijn gemaakt.

„Boeatan" had gehoopt, dat er in Oost-Indië althans een organisatie tot stand had kunnen komen om de Inlandsche kunstnijveren in eigen nationale richting verder te helpen, ook tot aanmoediging van hun huisvlijt. Veel kunstnijverheid werd en wordt nog wel door de inboorlingen beoefend in den vorm van huisvlijt, maar door gebrek aan waardeering dreigt dit verloren te gaan, wat ook op sociaal gebied zeer te betreuren zou zijn. Het is toch een bekend feit, dat zij, die hunne vrije uren uit liefhebberij, wijden aan handenarbeid, daardoor van veel verkeerds worden afgehouden.

Laat *„Boeatan"* daarom ook voortgaan met meerdere waardeering op te wekken voor dien handenarbeid, welke dikwijls van zooveel kunstzin getuigt.

Met ingenomenheid kan hier melding worden gemaakt, dat uit een onderhoud, dat de presidente van den Raad van Beheer had met een onlangs met verlof hier vertoevend lid van den Indischen Onderwijsraad, bleek, dat men ginds bezig is proeven te nemen met het geven van onderwijs in handenarbeid op de Inlandsche scholen. Op de Kartini-scholen worden gelukkig de meisjes onderwezen in Inlandsche handwerken.

„Boeatan" behoeft dus den moed niet op te geven, waar ook hier te lande, o.a. bij monde van het Tweede Kamerlid mej. J. Westerman, onze jongste aandeelhoudster, naar aanleiding van een enquête door de Ver. „Schoonheid in Opvoeding en Onderwijs" gehouden, op de vraag: „wat kan de school doen om het schoonheidsbeginsel in Opvoeding en Onderwijs meer tot zijn recht te doen komen?" antwoordde: „Op alle scholen kan door een scherpe selectie bij de keuze van schoolboeken, zoowel wat druk als illustratie betreft, bij de keuze van wandversiering, bij verzorging van planten en op scholen voor grootere leerlingen door voorlichting bij het beschouwen van platen, van kunstvoorwerpen (Indische kunst b.v. bij het aardrijkskundig onderwijs) veel worden gedaan in de goede richting."

En op de vraag: „Wat acht gij de taak van de overheid?" antwoordde mej. Westerman, dat zij „het gewenscht acht, dat de overheid vereenigingen, die de schoonheid en kunst tot het volk brengen, subsidieert."

Laat ons hopen, waar *„Boeatan"* ook niet anders beoogt dan schoonheid en kunst onder het volk te brengen, dat velen dit oordeel zullen onderschrijven, niet alleen in regeeringskringen, maar ook onder de particulieren, want geldelijke steun kan *„Boeatan"* voor haar werk niet ontberen.

Daarom wordt aan dit verslag een inteekenformulier toegevoegd, waarvan wij hopen, dat vele exemplaren ingevuld bij den penningmeester zullen terugkomen.

De Raad van Beheer,

G. VAN BERESTEIJN—TROMP, *Voorzitster.*
C. P. J. BLOK, *Secretaris.*
E. H. SOESMAN, *Thesaurier.*
E. G. Th. MAIER.
M. MAIER-DE RIEL.
Jkvr. D. VON SCHMIDT AUF ALTENSTADT.
H. W. ZILCKEN-VAN BAAK.
R. ZUIJDERHOFF.

Balans per 31 December 1921.

Bezittingen.

Aandeelen in portefeuille	f	4200.—
Beleggingen	„	3685.12
Diverse corespondenten	„	742.12½
Inventaris	„	1.—
Scheurleer en Zn.	„	3693.42
Kassa	„	335.36
Winkelgoederen	„	7164.60½
Geconsigneerde gelden	„	1065.—
Debiteuren	„	14.92½
H. J. J. Meischke	„	815.42
Verlies	„	14384.16½
	f	36131.14

Schulden.

Kapitaal	f	30000.—
Diverse consignatarissen	„	1044.89
Ned.-Ind. Esc. Mij. Rekening H.	„	2924.—
Ned.-Ind. Esc. Mij. Rekening I.	„	2019.50
Crediteuren	„	142.75
	f	36131.14

Verlies- en Winstrekening over 1921.

Verliezen.

Brandstoffen	f	80.07
Assurantiën	„	97.85
Huishuur	„	2100.40
Waterleiding	„	23.68
Telefoon	„	124.—
Porti en zegels	„	44.70
Onkosten	„	370.92
Salarissen	„	1385.95
Verlichting	„	144.75
Interest	„	8.61
Winst	„	517.20
	f	4898.13

Winsten.

Commissierekening	f	251.62½
Subsidierekening	„	350.—
Winkelverkoop	„	996.90
Beleggingen	„	95.93
„Indische Avond"	„	3203.67½
	f	4898.13

S. E. & O.,
G. VAN BERESTEIJN-TROMP, *Voorzitster.*
Edw. H. SOESMAN, *Penningmeester.*

Accoord,
v. BENNEKOM.
E. VAN BERESTEIJN.
v. d. BRUGH.

Nota van toelichting op de verantwoording over 1921.

Hoewel, zooals uit de verlies- en winstrekening blijkt, het jaar 1921 per saldo een winst heeft opgeleverd van ruim f 500.—, mag daaruit allerminst worden geconcludeerd, dat thans een gunstige wending in de exploïtatie is gekomen.

Die winst toch is alleen verkregen, doordat de propaganda-avond een batig saldo heeft opgeleverd van f 3203.67½.

Schakelen we evenwel dezen gunstigen factor uit, dan valt er een verlies te constateeren van f 2686.47½, tegen f 2958.49 over 1920.

Waar de jaarlijksche onkosten ruim f 4500.— bedragen, zou bij een verkoopwinst van 70 pCt. minstens voor f 10.000.— moeten worden verkocht, wil het bedrijf loonend zijn.

Deze omzet is echter nimmer bereikt, zoodat naar andere middelen zal moeten worden omgezien, ten einde de Vennootschap voor verdere verliezen te vrijwaren.

De balans en de winst- en verliesrekening met de daarbij gevoegde bijlagen behoeven weinig toelichting. De onkosten bleven vrijwel stationnair. De rekening „Intrest", welke tot nu toe steeds eene bate had opgeleverd (in 1920 van f 297.42), leverde dit jaar een verlies van f 8.61, door de opgenomen credieten en het verzilveren van twee effecten.

De rekening „Diverse Correspondenten" werd met f 200.— verminderd, door de betaling van een der debiteuren. De overige werden aangeschreven. Waar het evenwel vorderingen betreft van ouden datum, bestaat de vrees, dat het restant van dezen post voor een groot deel dubieus zal blijken te zijn.

Het saldo bij de Firma Scheurleur en Zn. bedraagt, te goed	f	3693.42
Het saldo in kas is groot	„	365.36
Terwijl de beleggingen eene beurswaarde hebben van	„	3685.12

De liquide middelen bedragen dus:
In totaal f 7443.90

Hiertegenover staat eene schuld wegens opgenomen geld en aan Crediteuren van „ 6131.14

Zoodat de beschikbare geldmiddelen slechts f 1300.— bedragen.

Ook dit wijst er op, dat versterking van de positie van de Vennootschap zeer urgent is.

Namens den Raad van Beheer,
Edw. H. SOESMAN, *Penningmeester.*

Den Haag, 22 Sept. 1922.

Aan
HH. Aandeelhouders van de N.V. „Boeatan".

De ondergeteekenden, in commissie vereenigd tot het nazien van proefbalans, balans en winst- en verliesrekening van de N. V. „Boeatan" over het jaar 1921, verklaren, dat zij deze bescheiden, als zoodanig, accoord hebben bevonden en stellen zij mitsdien voor den penningmeester voor het gehouden beheer te dechargeeren en te acquitteeren.

Het is hun evenwel gebleken, ook uit de overgelegde „Toelichting", dat de financiën van „Boeatan" dringend versterking vereischen, weshalve maatregelen moeten worden getroffen, welke spoedig tot uitvoering zouden kunnen worden gebracht.

Het wil den ondergeteekenden voorkomen, dat het zeer wenschelijk moet worden geacht te dien einde een speciale commissie in het leven te roepen.

VAN DER BRUGH.

INSCHRIJVINGSBILJET.

De ondergeteekende wenscht het werk van „Boeatan" te steunen door:

[1]) .... *aandeelen van f 50.— ieder,*

[1]) .... *welk bedrag als een schenking beschouwd kan worden.*

[2]) ....,

den .... 1922.

Handteekening:

[1]) Doorhalen s.v.p. wat niet gewenscht wordt.
[2]) Woonplaats en duidelijk adres.

Vezelstoffen in Nederlandsch-Indië.

Onder den titel van „Onze Koloniale Landbouw. „Twaalf populaire handboekjes over Nederlandsch- „Indische Landbouwproducten, onder redactie van „Dr. J. Dekker" is o.m., dezer dagen, de tweede druk van deel XII, Vezelstoffen van de hand van Prof. Dr. G. van Iterson Jr., Hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft, verschenen. Uitgever H. D. Tjeenk Willink en Zoon te Haarlem.

Het met duidelijke foto's rijk geïllustreerde boekje, tellende 98 bladzijden, doet ons door zijn handig formaat en door zijn helderen druk op deugdelijk papier aangenaam aan.

De inhoud bevat een opgave van de daarin behandelde onderwerpen, te weten:

Hoofdst. I. *Beteekenis der Vezelstoffen voor onzen Oost-Indischen Archipel*; Hoofd. II. *Harde touw- en Borstelvezels*, a. Agave-vezels, 1. Herkomst en botanische bijzonderheden. 2. Cultuur. 3. Oogstwijze, 4. Ontvezeling en nabewerking, 5. Eigenschappen en gebruik; *b.* Manilla-hennep of Abaca; *c.* Klappervezel; *d.* Arènvezel. Hoofdst. III. *Fijnere Textielvezels*, *a.* Katoen, *b.* Rami, *c.* Jute-achtige vezels; Hoofdst. IV. *Vulmaterialen*, *a.* Kapok, — 1. Botanische bijzonderheden, 2. Cultuur, 3. Oogstwijze der kolven en handel in ongezuiverde kapok, 4. Kapokbereiding, 5. Handel, eigenschappen en gebruik; *b.* Plantenzijde. Hoofdst. V. *Vlechtmaterialen*, *a.* Rotan; *b.* Bamboe, *c.* Pandan;, *d.* Poeroen. Hoofdst. VI. *Papiervezels*.

Voor een overzicht van de beteekenis der vezelstoffen voor onzen Oost-Indischen Archipel komt ons Hoofdstuk I bizonder belangrijk voor. Wij leeren daaruit, dat slechts ongeveer 50.000 H.A. grond — zoowel door Europeanen als door inlanders — voor *cultuur* van vezelplanten gebruikt worden, tegen 2.8 millioen H.A., die in 1920 op Java en Madura dienden voor rijstcultuur, 1.9 millioen H.A. voor mais verbouwing, bijna 340.000 H.A., ongeveer 160.000 H.A. en ongeveer 100.000 H.A. respect. voor beplanting met rubber, suikerriet en koffie. Hieruit op te maken dat de vezelstoffen voor onzen Oost-Indischen Archipel van geen groote beteekenis zijn, zou, volgens den schrijver, bepaald verkeerd zijn.

„Vooreerst toch", heet het verder bldz. 9 en 10, „worden heel wat vezelstoffen uit Ned.-Indië geëxporteerd, gewonnen uit planten, die in het wild „groeien, of van zulke, welker cultuur zóó onregel- „matig of weinig bekend is, dat zij niet onder de „hierboven vermelde schatting werd opgenomen. „Immers noch de, voor Ned. Oost-Indië als export- „product zoo belangrijke, rotan, noch de bamboe, „valt daaronder en evenmin de bies, waarvan de „talrijke matten worden gemaakt, die voor de ver- „pakking van tabak, vezelstoffen en andere pro- „ducten dienen."

Bovengenoemde vlechtmaterialen zouden toch wel degelijk onder de vezelstoffen te rangschikken zijn, zie de inleiding van Hoofdstuk V — Vlechtmaterialen (bldz. 84).

„Maar bovendien moet men bedenken, dat de „inlander vezelstoffen voor de meest uiteenloopen- „de doeleinden, zoowel uit gecultiveerde als uit „wild-groeiende gewassen, wint, waarvan de enor- „me hoeveelheden zich zelfs niet bij benadering laten ramen", (bldz. 10), en dit juist met betrekking tot de hier bovengenoemde vlechtmaterialen en in verband met het gebruik door de bevolking gemaakt van de bladeren van den lontarpalm op de Oostelijke eilanden van onzen Archipel, van den gebangpalm op Zuid-Celebes, van den sagopalm op de Molukken, van de pandansoorten op Bawean en op Java en niet het minst allerwege op het groote eiland Sumatra (13×Nederland) voegen wij hieraan toe.

En nu is daarbij nog geen rekening gehouden met de producten bereid uit de arènvezel (gemoetoe, doek of idjoek [1]) genaamd) als bindmateriaal bij huizenbouw of bij inlandsche prauwvaart; uit de klappervezel, tot inlandsch touw en tot borstels verwerkt, en uit de verschillende schorsen, ter vervaardiging van kleedingstukken (vooral op Centraal Celebes, Borneo, Ceram, Halmahera en Nieuw Guinea).

De artistieke zijde van het zoo gecompliceerde vezelstoffenvraagstuk ziet schrijver geenszins over het hoofd, waar hij schrijft:

„Aantrekkelijk is de studie van de vezels, die „voor inheemsch gebruik dienst doen, in hooge „mate. Volop biedt zij gelegenheid te bewonderen „de origineele wijze, waarop de inlander met pri- „mitieve hulpmiddelen verrassende resultaten „weet te bereiken. Merkwaardig is de verscheiden- „heid der inlandsche procédés voor vezelwinning „en -verwerking. Maar vooral ontleent die studie „haar aantrekkelijkheid aan de bijzondere schoon- „heid, die den vorm der inlandsche artikelen uit „vezelstoffen en hunne versieringen kenmerkt. In „de eenvoudige vlechtsels, spinsels, weefsels en „knoopsels voor dagelijksch gebruik, zoowel als in „zulke, die alleen bij feesten worden benut, komt „de natuurlijke artistieke aanleg van den inlander „tot uitdrukking." (bldz. 10 en 11).

Het handboekje beperkt zich voorts tot de behandeling van vezelstoffen, die voor den export uit en de nijverheid in Ned.-Indië in aanmerking komen, terwijl de meeste daarvan nog slechts zeer terloops, in de afzonderlijke hoofdstukken het onderwerp van bespreking zullen uitmaken.

Zeker omdat men, hier te lande, vrijwel algemeen van meening is, dat Ned.-Indië bij uitnemendheid het land is van de vezelstoffen en daarvan veel uitvoeren moet, teekent schrijver aan, dat de export van vezelstoffen voor de wereldproductie van weinig beteekenis is en fijnere textielvezels uit onzen Indischen Archipel zelfs in geringe hoeveelheden worden uitgevoerd.

De Filippijnen, Mexico en Oost-Afrika leveren in veel grootere hoeveelheden harde touwvezels terwijl borstelvezels als veel grootere ladingen uit Mexico, Zuid-Amerika en Ceilon komen.

Daar staat tegenover, dat sommige der vezelstoffen uit den Oost-Indischen Archipel een bizondere renommé bezitten. De Java kapok neemt onder de vulmaterialen reeds een belangrijke plaats in, ja zelfs laat zich aanzien, dat zij daarvan de eerste zal worden, terwijl de rotan — alleen uit de Buitengewesten — als belangrijk materiaal voor meubelwerk en huishoudelijke artikelen, ongeveer 75 % vormt van de wereldproductie en de Borneo'sche tabaksmatten over de geheele wereld als pakmateriaal van het Sumatra- en Java-dekblad en van Java-kapok worden verspreid.

Belangwekkend is het perspectief, dat schrijver ons ten slotte, in het eerste Hoofdstuk, opent ten aanzien van de grootere beteekenis, die andere in Ned.-Indië gewonnen vezelstoffen zullen verkrijgen, wanneer eenmaal het vraagstuk der machinale vezelbereiding van manillahennep zal zijn opgelost, want dan zal onze Oost-Indische Archipel een belangrijk producent dezer beste touwvezels kunnen worden.

„Reeds heeft de stijgende behoefte aan klapper- „vezels, zoowel voor borstelwerk als voor matten „en vloerkleeden, naar nieuwe productielanden „voor deze vezels doen uitzien en ernstig is reeds „overwogen geworden, of de, thans op zoo ruime „schaal in Ned. Oost-Indië aangelegde, klapper- „aanplantingen niet ook voor dit doel bruikbaar „te maken zijn. Meermalen is reeds getracht in „Ned.-Indië een zachte touwvezel te kweeken, die „als concurrent of surrogaat voor de jute zou kun- „nen dienst doen, en de verkregen resultaten wet-

[1]) Idjoek, *niet* indjoek, zie blz. 10, is de haarachtige zelfstandigheid, die groeit tusschen stam en blad van den enau of arènpalm, waarvan men touw, matten, bezems en dergl. vervaardigt en die ook voor dakbedekking gebruikt wordt. — Zie Nieuw-Maleisch-Nederlandsch woordenboek met Arabische karakters, door H. C. Klinkert, 3e druk, bldz. 102.

„tigen de verwachting, dat men hiermee op den „duur succes zal hebben. Het toenemend gebrek „aan papiervezels in de gematigde landen dwong „reeds, om de mogelijkheid van de productie van „papier halfstof en de fabricage van papier in de „tropen ernstiger onder de oogen te zien.” (blz. 12).

De volgende hoofdstukken, zie boven de volledige inhoudsopgave, leveren een belangrijke bijdrage tot een overzichtelijke kennis der daarbij behandelde vezelstoffen.

In populair-aangenamen vorm geschreven, bevatten zij waarlijk een schat van gegevens, waarmee ook de niet-vakman zijn voordeel kan doen, terwijl de vele mooi gereproduceerde fotografische afbeeldingen, met kwistige hand door het geheele boekje verspreid, in niet geringe mate bijdragen den tekst toe te lichten en dien bevattelijk te maken.

Wanneer de verwachtingen verwezenlijkt worden door den zoo bij uitstek deskundigen schrijver bij ons opgewekt, ten aanzien van de vlucht, die de vezelstoffen-industrie in Ned. Oost-Indië in de naaste toekomst nog nemen zal — en waaraan wij in ons optimisme niet willen twijfelen — dan is het te voorzien, dat weldra een derde druk ons met de resultaten daarvan op de hoogte zal brengen.

Wij hebben hierbij in de eerste plaats op het oog de fabricage van fijnere papiersoorten, waarvoor reeds de eerste fabriek te Padalarang, in de Preanger, in oprichting is.

Met te meer belangstelling zullen wij de ontwikkeling van die fabriek voor de vervaardiging van schrijf- en drukpapier volgen, omdat, naar schrijver ons inlicht, bij de papierfabricage in Ned. Oost-Indië met tal van factoren (zie bldz. 97) dient rekening gehouden te worden en het probleem veel gecompliceerder is dan men bij eerste beschouwing wel denkt. [*])

A. R. v. O.

[*]) In verband met de papierfabricage meenen wij hier de aandacht te moeten vestigen op een artikel in „*West-Indië*”, het landbouwkundig Tijdschrift voor Suriname en Curaçao, waarin een artikel voorkomt over „*Bamboes voor papierfabricage*” — aflev. No. 2, Mei 1921, bldz. 15 en v.v. De schr. zegt, dat sedert jaren de goede eigenschappen van bamboe voor papier maken bekend zijn. De Chineezen maken het bekende Chineesch papier door het weeken, kalken, bleeken, koken en stampen van de bamboestengels. Dit papier, ongelijmd, gebruiken zij voor hun penseelschrift; met vischblaas en aluin gelijmd, wordt het in Europa gebruikt voor het maken van fraaie plaatafdrukken. De redactie van het tijdschrift „West-Indië” brengt het onderwerp opnieuw ter sprake, omdat de bamboecultuur misschien van belang kan worden voor Suriname.

Met Nieuwenkamp op Bali.

Als eerste der dezen winter te houden spreekbeurten in „Ons Huis”, Prinsegracht 77, 's-Gravenhage, werd door den schrijver over Nieuwenkamp's Baliboek en Ets-, Houtsnij- en Lithokunst, Anne Hallema, den 4en October l.l. een lezing met lichtbeelden gegeven over Bali, ten doel hebbende, evenals N.'s Boek om „de oogen te openen voor de wondere schoonheid van Natuur en Kunst in Insulinde” en door het genietend zien van de teekeningen, die den rijken schat uitmaken van N.'s Bali en Lombok, de „meestal schromelijk onkundige bewoners van het Westen”, zooals prof. J. C. van Eerde schrijft, te maken tot bewonderaars van „Tropisch Nederland”, in het bijzonder van Bali en zijn heerlijk volk, en er „een band worde gelegd, onverbreeklijk, van hart tot hart, tusschen den blanken Nederlander aan de Noordzee en zijn donkeren broeder onder de tropenzon aan den evenaar.”

Dat inderdaad voor dit doel de gemoederen ontvankelijk zijn, bleek uit het groot aantal bezoekers, die de zaal geheel vulden, zoodat er voor laatkomers geen plaats meer was en met stille aandacht ruim twee uren lang den spreker volgden, terwijl door velen gretig diens voorstel werd aanvaard om onder zijn leiding Zondag 8 October de „Tentoonstelling van Indische Beeldhouwkunst” in het Zeestraatmuseum te bezoeken, waarvoor het Bestuur der Vereeniging van vrienden der Aziatische kunst hem de gelegenheid boden.

Aan de mededeeling kan worden toegevoegd, dat den 20 October de voordracht „Bali in de kunst van Nieuwenkamp” door den heer Hallema zal worden gegeven in de Koninklijke Kunstzaal Kleijkamp, waarbij ook prenten worden vertoond uit N.'s „Nieuwe zwerftochten op Bali”, dat spoedig door de uitgeversmaatschappij „Elsevier” te Amsterdam wordt uitgegeven.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Inlandsche „hormat”.

In de „*Oosthoekbode*” komt een schrijven voor over beleefdheidsvormen en *hormat*, waarbij schrijver bij den aanhef begint met erop te wijzen, dat een wereld zonder beleefdheidsvormen, zonder zekere gebruiken, die, op den keper beschouwd en goed ontleed, niet van dwaasheid zijn vrij te pleiten, zelfs ondenkbaar is. Geen volk, van de hoogst beschaafden af tot de minst ontwikkelden, schijnt het buiten zekere, eenmaal aangenomen, gebruiken te kunnen stellen.

„Al naar de mate van beschaving verschillen natuurlijk de vormen en in geen geringe mate: wat bij het eene volk voor de grofste onbeschoftheid zou gelden, beschouwt het andere als het toppunt van welgemanierdheid.

Wij, in onze bekende zelfvoldaanheid als dragers van de hoogste beschaving, zien dikwijls laag neer op de uitingen van wellevendheid, die andere volken hebben aangenomen, veroordeelen ze zonder meer, beschouwen ze als niet de ware zijnde, als het toppunt van dwaasheid. Hebben wij daartoe welbeschouwd het recht? Zeker neen!

De zucht om alles te veroordeelen wat *ons* nu eenmaal vreemd en ongewoon voorkomt, speelt hierin weder de groote rol.

Ieder gebruik of vorm heeft een oorspronkelijke beteekenis, die we thans tenminste voor het grootste deel niet meer in staat zijn om op te sporen.”

Schr. wenscht zich dan te bepalen tot enkele opmerkingen betreffende de beleefdheidsvormen bij het Javasche volk.

Voorop mag worden gesteld, zoo vervolgt hij, dat de beleefdheid den Inlander dezer koloniën in het bloed zit, zin voor vormen is hem aangeboren en geworden tot een tweede natuur. Die eigenschap vindt men onder alle standen terug, en komt sterk naar voren bij het gebruik van de taal, die in enkele deelen is gesplitst, al naar die wordt gebezigd tegen minderen, gelijken of meerderen.

Het is echter nog de vraag, of de beleefdheidsvorm voor den meerdere ook behouden kan blijven. Schr. komt voorts op tegen een artikel in de „Indische Post”, waarbij als verblijdend verschijnsel „de afschaffing van de overdreven *hormat*” wordt genoemd.

„Hormat” en hoffelijkheid worden dikwijls identiek genomen. Overdreven hormat zou, als de omstandigheden het noodig maken, vanzelf kunnen verdwijnen. Als men, zoo merkt schr. op, deze zaken gaat forceeren in de hoop daardoor den Inlander op te heffen, begaat men een hoogst onverstandige daad, die zichzelf wreekt, zooals velen tot hun verdriet reeds hier en daar hebben moeten bemerken.

Evenzoo als de Westerlingen met het gebruik van beleefdheidsvormen, zoo bijv. bij den aanhef en het slot van een brief, er heelemaal niet aan denken den persoon, tot wien die vormen gericht zijn, ook in werkelijkheid „Weledel” te beschouwen of zijn „dienstvaardigen dienaar” te willen zijn, evenzoo is het gesteld met den Javaan, die zijn hoofden hormat bewijst.

Leugens en vormen, eenmaal aangenomen gebruik, waarbij niet wordt gedacht.

Door de Van Heutsz-hormatcirculaire werd den Javaan iets ontnomen, dat de Europeaan zeker kan ontberen, doch voor een Oostersch kinderlijk volk nog onontbeerlijk is.

„De Inlander begreep de bedoeling niet van dien inbreuk op den adat, voor hem geldend als een wet. De gemakkelijk te berekenen gevolgen zijn niet uitgebleven.”

Schr. wijst er dan ten slotte op, dat *de Djowo-Dipobeweging* als een gevolg beschouwd kan worden van het op hoog bevel afschaffen van de hormat. Hij stelt deze beweging naar gelijkheid en socialen zin in nauw verband met de vijandige houding der Regeering, tegen den adat aangenomen.

Niet onwaarschijnlijk geïnspireerd door de gedeeltelijke afschaffing van de hormat, zoo meent schr., gingen enkelen

propaganda maken voor de afschaffing van het Hoog-Javaansch, wat geheel gelijk staat met het vervangen van ons beleefd „U" door het platte „jij" en „jouw" bij het aanspreken ook van den meest hoogstaanden.

De Djowo-Dipo-beweging, die gelukkig niet algemeen ingang vindt, schijnt met een vooropgezet doel en wel om de hoofden en Europeanen te kleineeren, in het leven geroepen.

Schr. eindigt zijn betoog aldus: „Met de afschaffing van de zoogenaamd overdreven hormat, hoezeer ook door enkelen toegejuicht, werd voorbarig en onverstandig gehandeld. Zij, die in de vormelijkheid, den Inlander eigen, een beletsel voor groei en ontwikkeling zien, tasten mis.

Begin eerst met den Inlander alle eigenschappen en hoedanigheden bij te brengen, onmisbaar voor den bloei van zijn land.

Zoodra hij zich Westersch gaat voelen en Westersch gaat denken, bovendien als hij de Westersche ijver én energie van ons zal hebben overgenomen, slijten de hoekige kanten van, het valt niet te ontkennen, soms hinderlijke adat van zelf af, en zal hij eenvoudiger vormen aannemen."

De *Sum. Post* (van 18 Aug.) teekent hierbij aan, dat de onder het bestuur van Van Heutsz uitgevaardigde hormat-circulaire — die reeds vóór zijn optreden als gouv.-generaal gereed lag en afkomstig was van den toenmaligen resident Hasselman — niet gericht was tegen de onder de Inheemsche bevolking gebruikelijke *beleefdheids*-vormen, doch tegen die middeleeuwsche plichtplegingen, welke door de Javaansche vorsten, regenten en lagere adel van de bevolking werden geëischt als een betuiging van slaafsche onderdanigheid. In den ouden tijd bijvoorbeeld, waren de inwoners van de Vorstenlanden verplicht langs den weg in het stof neer te buigen, wanneer de soenan of sultan voorbij reed. Tevens werden de pajongs der Europeesche bestuursambtenaren afgeschaft en werd in verband daarmede getracht de Inlandsche grooten te bewegen, in den omgang met de bevolking, niet het gezag of het prestige te laten varen, doch de bevolking te bejegenen als vrije lieden en niet als hoorigen.

De hormat-circulaire richtte zich dus tegen die verouderde omgangsvormen in de Javaansche wereld, die het volk *neerdrukten* en het daardoor belette zich te ontwikkelen en zich tot een hooger levenspeil te verheffen. De Javaansche *wellevendheids*tradities liet de hormat-circulaire echter volkomen intact.

De *Sum. Post* besluit: Ongetwijfeld is de hormat-circulaire een goede daad geweest ten tijde van Van Heutsz' bestuur. En zeker was zij ook een symbool: het symbool van het breken met een behandeling van den Inlander, als ware hij een slaaf, instede van een vrij man op Nederlandsch grondgebied.

Prof. Mr. Treub over de Indische belastingen.

De *Loc.* van 14, 15 en 16 Aug. bespreekt in vijf artikelen de nota van den heer Mr. W. F. Treub, voorzitter van den Ondernemersraad, over *het Indische belastingstelsel,* uitgegeven bij Mouton en Co., Den Haag.

Met nadruk ondersteunt mr. Treub het denkbeeld om de voorbereiding van de zoo dringend noodige herziening van het Indische belastingstelsel op te dragen aan een Staatscommissie, waarin naast beoefenaars van de wetenschap der financiën en ervaren belastingambtenaren, ook vertegenwoordigers van belanghebbenden zitting hebben.

De nota wordt ingeleid met algemeene beschouwingen over belasting naar draagkracht, waarna de grondslagen der heffingen besproken worden. De heer Treub beoogt daarbij, dat het beginsel van belasting naar draagkracht niet op naamlooze vennootschappen van toepassing kan zijn. Een vennootschapsbelasting moet een zakelijk, maar tevens matig karakter dragen. Daarna geeft mr. T. zijn oordeel over de productenbelastingen en uitvoerrechten en bespreekt hij uitvoerig de techniek der heffingen.

Vervolgens zet de schrijver zijn herzieningsdenkbeelden uiteen: Als eerste eisch stelt hij bezuiniging. Er zal zeker meer dan ƒ 100 millioen moeten worden bezuinigd. Ook de regeling van de

inkomsten moet onder het oog worden gezien. De belastingen behoort men zoodanig in te richten, dat de wisseling in de jaarlijksche inkomsten tot een onvermijdelijk minimum wordt teruggebracht. Ook als men de vennootschapsbelasting als een uitkeeringsbelasting regelt, zal men voor beide heffingen zich moeten richten naar de uitkomsten niet van één jaar alleen. Voorzoover dividenden en tantièmes door buitenlanders worden getrokken, kan de Indische fiscus, nadat hij door de zakelijke vennootschapsbelasting bij de bron op zijn deel beslag heeft gelegd, die inkomsten niet verder achterhalen. Maar de dividenden en tantièmes, die naar Nederland gaan, worden in Nederland opgenomen in het inkomen der rechthebbenden en ten behoeve van de Nederlandsche schatkist aangeslagen in de inkomstenbelasting. Maar dan zou het een averechtsche financieele politiek zijn om de uit Indië stammende deelen van het inkomen nog eens aan een speciale belasting te onderwerpen. Bij de wet worde bepaald, dat de helft der in Nederland geheven belasting van het in Indië verworven inkomen aan Indië wordt gerestitueerd. De Indische schatkist zou hierdoor op gemiddeld ƒ 12 millioen per jaar kunnen rekenen. De vennootschapsbelasting, door schr. aanbevolen, zou in een proportioneele uitkeeringsbelasting zijn om te zetten en dan in hoofdzaak op dezelfde leest kunnen worden geschoeid als de Nederlandsche dividend- en tantième-belasting. Zulk een heffing zou in normale jaren ongeveer ƒ 8 millioen meer opleveren dan het bedrag, waarop de opbrengst van de drie thans geheven wordende belastingen voor 1922, zonder opcenten, wordt geraamd; zij zou een compensatie opleveren, zoowel voor hoofdsom en 20 opcenten van die drie „inkomstenbelastingen", als voor een deel van de opbrengst der productenbelastingen en der uitvoerrechten op producten van ondernemingen. Speciale heffingen oordeelt prof. T. ongeoorloofd.

Volgens den heer Treub geeft de wijze waarop men in de laatste jaren met de belastingherzieningen in Indië is omgesprongen, niet den indruk van goed doordacht werk. Aan een belastingherziening moet meer theoretische kennis en meer technisch doorzicht ten grondslag liggen dan waarvan de herziening van 1920/21 getuigt. Door het enkele feit, dat deze thans reeds tot onhoudbare uitkomsten heeft geleid, heeft de Indische belastingpolitiek van den laatsten tijd zichzelf geoordeeld en veroordeeld. Hij bepleit dan ook de voorbereiding van een principieele herziening op te dragen aan een Staatscommissie, waarin naast beoefenaars van de wetenschap der financiën en practisch ervaren belastingambtenaren, ook vertegenwoordigers van belanghebbenden zitting hebben.

Kaarten van Indië.

Door den Chef van den Topografischen dienst in Indië, kolonel A. van Lith, werd een vertegenwoordiger van *Aneta* welwillend in de gelegenheid gesteld de Topografische Inrichting op Goenoeng Sahari te Weltevreden te bezichtigen, om daaronder o.m. de laatste kaarten te zien en het een en ander te vernemen over de plannen, welke bestaan en die voornamelijk hierop gebaseerd zijn, om bij de samenstelling en uitgifte van kaarten, niet langer meer uitsluitend van een militair standpunt uit te gaan, *doch ook rekening te houden met de wenschen der burgerlijke practijk.*

In de *Java-Bode* van 17 Aug. lezen wij hieromtrent o.m.: Behalve eenige reeds uitgegeven overzichtskaarten, zooals die van *Borneo* en *Celebes,* zag Aneta's vertegenwoordiger een verbeterde uitgave van de bekende *Java-Madoerakaart,* schaal 1:500.000 en een geheel nieuwe overzichtskaart van *Sumatra,* schaal 1:650.000, in één blad, welke ongetwijfeld in een groote behoefte zal voorzien. De schaal Sumatrakaart lijkt onverbeterlijk, met een in, van de nieuwste gegevens, waar tegenover de in Holland gedrukte kaarten een pover figuur slaan. Voorts is in bewerking een nieuwe kaart van *Bali,* terwijl een nieuwe bewerking *der groote archipelkaart* 1:2.500.000 op het program staat. De voor

het publiek bestemde kaarten der groote eilanden en van den archipel zijn grootendeels nu reeds verkrijgbaar.

Al deze kaarten zijn bijgewerkt met de laatste gegevens en geven dus een geheel betrouwbaar beeld. Voor Java en Madoera en Sumatra is vanwege de telkens wijzigende bestuursindeeling met het systeem der residentiekaarten gebroken; Java zal nu in 10 bladen uitkomen, schaal 1:250.000. Deze tien bladen zijn van onmisbaar nut voor allen, die over Java reizen of zich daarop wenschen te oriënteeren. Voor Sumatra zijn eveneens de zuidelijke bladen (Lampongsche districten, Palembang en Benkoelen) onder handen. Zij bevatten alle voor het dagelijksch gebruik gevraagde gegevens. Pas uitgekomen is ook een nieuwe kaart der gemeente Batavia 1:10.000.

De *nieuwe economische kaart van Sumatra*, schaal 1:1.650.000, bevat alleen economische gegevens en wel zoodanig, dat het ook voor een leek mogelijk is zich een juist denkbeeld te vormen van de economische waarde van dit eiland; zoowel aan de verkeersmogelijkheden als ook aan de cultures en den handel (in- en uitvoer) is alle aandacht geschonken. Wanneer deze economische kaart, welke ook met Engelschen tekst verschijnt en naar onze consuls in het buitenland verzonden en vooral door de omliggende eilanden ruim verspreid zal worden, bij de betrokken handelskringen succes heeft, bestaat het voornemen ook de andere eilanden op die manier te behandelen.

Verder bestaat het plan van verschillende touristen-centra speciale touristenkaarten uit te geven in gemakkelijk formaat; als basis zullen daartoe de militaire detailbladen dienen.

Al deze kaarten kan men tegen uiterst billijke prijzen verkrijgen bij het kaartendepot van den Topografischen Dienst, Sigajersweg. Meer reclame zal ook in Holland gemaakt worden om een grooter afzetgebied te krijgen [1]).

Ten slotte hoopt de Topografische inrichting de mogelijkheid te kunnen aantoonen, dat een gedeelte der schoolatlassen en schoolkaarten, voor zoover Indië betreft, daar worden samengesteld, wat aan den Staat een groote bezuiniging zou geven.

Vervolgens geeft Aneta een interessante beschrijving van de Topografische Inrichting zelf, een inrichting, waarop de leider, kolonel Van Lith, en de Regeering, rechtvaardig trots kunnen zijn."

[1]) Nog steeds is door het Ministerie van Koloniën de firma Smulders, te 's-Gravenhage, Laan van Meerdervoort [illegible], in Nederland belast met den verkoop van Indische kaarten, ook nadat de firma Smulders haar winkel in de [illegible]straat te den Haag heeft opgeheven.
De nieuwe econ. kaart van Sumatra, schaal 1:1.650.000, is reeds in Indië verkrijgbaar à *f* 3.—. (Red. K. W.).

UIT DE INLANDSCHE PERS.

De Indische Journalisten-Bond.

Met de tot standkoming van den Indischen Journalisten Bond schijnt het, naar de heer Hassan Noel Arifin in de „Sinar Sumatra" van 10 Juni 1922 schrijft, niet al te best te vlotten.

Men verkeert nog steeds in het stadium van het houden van besprekingen.

De Redacteur van de „Sinar Sumatra", de heer Tuan Goan Sek, te Padang (Westkust van Sumatra), doet al zijn best om deze aangelegenheid haar beslag te doen krijgen, doch de moeilijkheid, welke te overwinnen valt, schijnt te zijn, dat men nog in het onzekere verkeert of het Inlandsche met het Chineesche element kan of wil samenwerken in één en dezelfde vereeniging.

De schrijver persoonlijk is een sterk voorstander van die samenwerking en acht de spoedige totstandkoming van den bond hoogst urgent.

Hij wenscht in den bond zoowel Chineezen als Inlanders opgenomen te zien, vooral in den tegenwoordigen tijd, nu die beide volksgroepen elkander zoo noodig kunnen hebben.

Het bestaan van tegenstellingen tusschen beide elementen, die juist in Ned.-Indië moeten samenwerken, is niet goed en maakt het houden van besprekingen van de onderwerpen, waarin men gezamenlijk belang stelt, onmogelijk.

Om die reden is het noodzakelijk, dat Inlandsche en Chineesche journalisten niet gescheiden zijn, doch zich aaneensluiten en, waar noodig, gezamenlijk optreden.

Tot den „staf" van de redactie van elk nieuwsblad moeten zoowel Chineezen als Inlanders behooren, die leiding en stuur weten te geven aan dat blad, dat, al is het ook in handen van Chineezen, toch ook in elk geval de berichten van Inlandsche correspondenten in de binnenlanden noodig heeft.

Men is dus in de praktijk op elkander aangewezen en op die wijze wordt ook voor de „Sinar Sumatra" gewerkt, welke goed voldoet.

Vervolgens meldt de schrijver, dat, alvorens hij het voorafgaande neerschreef, men hem van alle mogelijke kanten wees op het feit, dat een aaneensluiting van Chineezen en Inlanders in Ned.-Indië practisch tot de onmogelijkheden behoort, doch hij is van meening dat de personen, die aldus denken, zich vergissen.

Bestaat toch de Nationaal Indische Partij niet nit verschillende bevolkingsgroepen, waarvan de Chineezen en Inlanders een belangrijk aandeel uitmaken?

Toen in het jaar 1921 de afdeeling Padang van de Nationaal Indische Partij in beweging kwam, zaten op de bestuurszetels van die vereeniging zoowel Inlanders als Chineezen.

De onder-voorzitter en een der commissarissen waren Chineezen en de overige bestuursleden Inlanders.

De praktijk wijst dus hier aan, dat samenwerking van beide volksgroepen wel mogelijk is.

Eene aangelegenheid, welke met het onderwerp, waarvan hier sprake is, in nauw verband staat, acht de schrijver zich verplicht hier te releveeren en die is, dat, naar zijne meening, de Chineesche pers en de Inlandsche pers elkander zoo dikwijls in de haren zitten, wanneer zij de onderwerpen van stam behandelen of ook wel andere aangelegenheden voorbrengen.

Zulk eene houding stuurt elke samenwerking in de war en is voor deze noodlottig.

Ook in dit opzicht kan een Journalisten Bond, die uit Chineezen en Inlanders bestaat, goed werk verrichten.

Het is nu maar de vraag, zegt de schrijver, of de Chineesche en de Inlandsche pers zich met dat denkbeeld kunnen vereenigen.

De redacteur van de „Warta Hindia", met wien de schrijver een onderhoud had, ging er mede accoord en wilde de zaak gaarne steunen.

Het woord is thans aan de redacties van de andere bladen en derhalve ook van de „Sinar Sumatra".

Het spreekt van zelf, dat men zich langen tijd kan bezighouden met de vraag, of het al dan niet moeilijk is tot een eindbeslissing te komen, doch de schrijver is van meening, dat als men in beweging wil komen, men dit spoedig moet doen.

Een te lang uitstellen van de behandeling der aangelegenheid zal maken dat er van de geheele zaak niets terecht wordt gebracht.

Ten slotte richt de schrijver een oproep tot de kameraden en tot allen die reeds zoovele jaren in de nieuwsbladen de aaneensluiting van Chineezen en Inlanders hebben bepleit, met verzoek het werk van de oprichting van een gemengden Indischen Journalisten Bond te schragen.

Hij hoopt, dat men door daden dien arbeid zal willen steunen en zoodoende het bewijs zal willen leveren, dat men met het denkbeeld van den schrijver accoord gaat.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Gelukkige Winst.

Onder dit opschrift wekt de redactie van de „Perniagaän" in haar nummer van 17 Mei 1922 alle Chineezen, waaronder ook de halfbloeds, in Ned.-

BESCHIKBAAR.

Indië op, om, onder alle omstandigheden, de aanhankelijkheid aan het moederland te bewaren.

Wie, die ook maar eenigszins Chineesch bloed in zijne aderen heeft, wordt, zegt zij, niet toornig, wanneer hij kennis neemt van de willekeurige wijze, waarop het kleinere Japan het groote Chineesche rijk vernedert.

Wie komt niet in opstand bij het weten, dat het zwakke China niets kan uitrichten tegen de kwellingen, welke het van alle zijden heeft te verduren.

Wij zien het oog van den geduldigen Chinees dat ontvlamt van toorn, als hij in de nieuwsbladen kennis neemt van de plagerijen, waaraan China blootstaat.

Deze gedachtengang vasthoudende, zegt de redactie, moet men evenwel zijn eigen bestaan niet uit het oog verliezen en niet vergeten, dat de Chineesche volksgroep ook in Ned.-Indië dikwijls meer miskenning en vernedering ondervindt dan nuttig en redelijk is.

Men ziet het gewoonlijk gebeuren, dat men bij het bespreken van andermans aangelegenheden zijn eigen toestand vergeet en dat komt ten deze te meer uit, nu het gaat om het moederland, waarin men nog nooit een voet heeft gezet, waarvan men de verhoudingen van personen en toestanden niet kent en waaraan men alleen door de banden des bloeds op sterke wijze verbonden is.

Zooals een Chineesch kind zich verhoudt tot zijn vader, zoo moet ook de verhouding zijn van den Chineeschen onderdaan tot het gezag.

Al weet dat kind ook zeer goed, welke gebreken zijn vader aankleven, toch wil hij dat niet van anderen hooren en zal hij trachten zijne genegenheid en zijn eerbied voor hem te bewaren.

Op dezelfde wijze moet ook de Chineesche onderdaan handelen tegenover het Chineesche gezag.

Hoe harder dit achteruit gaat en zwakker wordt, hoe meer men zich moet inspannen om dat gezag zijne genegenheid te toonen en het te steunen, opdat het land zich kunne ontwikkelen en krachtig worden.

Op grond van die beschouwingen acht de redactie het eene gelukkige winst voor China dat de vernedering, welke het ondergaat, tot betere toestanden leiden kan.

De lezer moet zich over deze bewering niet verbazen en haar niet verkeerd begrijpen, doch haar zóódanig opvatten, dat de vernedering, welke de Chineesche vlag van andere volksgroepen ondervindt, tot nut kan strekken van China zelf.

Een karaktertrek van het Chineesche volk is, dat het dikwijls onbesuisd handelt en daarbij dan ook nog de noodige bluf ten toon spreidt.

Toen Japan de Chineezen uit Korea terugdrong, haalden zij over de actie van dat zooveel kleinere volk de schouders op en bespotten die handeling nog bovendien, door de meening te verkondigen, dat de Chinees den Japanner met gemak uit Korea zou en kon wegkijken, zonder dat de wapenen behoefden te worden gebruikt.

Doch dat groote land met zijne zooveel sterkere bevolking kon den vreemden tegenstander geen vrees inboezemen en zag in, dat beide voordeelige omstandigheden voor China van geen nut waren op dat oogenblik.

Sedert dien ontwaakte het Chineesche rijk uit zijn slaap en kwam het in beweging.

En voor dien loop van zaken is de redactie dankbaar, niet alleen aan Japan, doch ook aan hoogere macht die Japan inspireerde en waardoor China werd geleid op den weg van zelfbescherming tegen de gevaren, welke China bedreigen.

Zonder die opgewekte zelfbescherming zou van China's zelfstandigheid niet veel zijn overgebleven en zou het zonder twijfel het lot van Korea, Formosa, Mantsjoerije hebben gedeeld en onder Japan's gezag zijn gebracht.

De gewezen keizer van Duitschland zag in Japan's streven naar machtsuitbreiding een groot gevaar voor Europa en noemde dat het gele gevaar.

De redactie van de „Perniagaän" ziet dit anders in en haars inziens is de verklaring, dat Japan een gevaar is voor het gele ras, meer in overeenstemming met de werkelijkheid der feiten.

Dat gele ras zij daarom op zijne hoede voor Japan's streven naar uitbreiding van gezag.

De ruwe manier, waarop dat geschiedt, heeft eveneens de oogen van het Chineesche volk geopend en ook daarin ziet de redactie reden tot groote erkentelijkheid.

De Chineezen in Ned.-Indië hebben al sedert eeuwen geen voeling onderhouden met het moederland.

Het zijn de vreemdelingen geweest, die hun hebben voorgehouden dat China voor de Chineezen moet zijn en tengevolge waarvan de nationale gevoelens werden opgewekt.

Daaruit ontstond de Chineesche beweging, die gedeeltelijk goede resultaten heeft afgeworpen.

De band tusschen hen en het moederland is sterker geworden en het stamgevoel thans zóódanig krachtig ontwikkeld, dat van een terugkeer naar vroegere toestanden, wat er ook gebeure moge, geen sprake kan zijn.

Het bestuur moge nog zoovele bestuursvoorzieningen treffen, met het doel de aaneensluiting van het Chineesche element met het gezag te bevorderen, toch blijft de Chinees thans Chinees, welk gevoel diep bij de Chineezen in Ned.-Indië is doorgedrongen en door geen macht ter wereld kan worden belemmerd.

LITERATUUR-OVERZICHT.

De Indische Gids.

De October-afl. opent met eene beschouwing van den hr. H. Ch. G. J. van der Mandere, getiteld: „De willekeur van den Indischen fiscus en van de Indische belastingwetgeving". De schr. is het geheel eens met de strekking der bekende Nota van Prof. Treub, waaruit hij veel bewijsmateriaal put. Zijne conclusie luidt:

Er wordt in den laatsten tijd veel geschreven en gesproken over de hooge belastingen, die in Indië worden geheven en over het kwaad, dat deze kunnen doen ten opzichte van het buitenlandsch kapitaal, dat in Indië thans gevestigd is of in de naaste toekomst gevestigd kan worden. Hier mag worden opgemerkt, dat dit buitenlandsch kapitaal ongetwijfeld wel moet worden afgeschrikt door belastingen, gelijk Indië die thans kent en door bezwarende maatregelen, gelijk de Indische Regeering zich veelal niet ontziet tegen de belangen der industrie in te ontwerpen. Maar tevens, dat eene uitvoering der belastingordonnantiën op de wijze als waarvan wij thans enkele voorbeelden aanhaalden, evenmin geschikt is om het buitenlandsch en evenzeer het Nederlandsch kapitaal de overtuiging bij te brengen, dat de billijkheid tegenover een iedere in gelijke mate betracht wordt, en dat van den ondernemer niet meer gevraagd wordt dan naar recht en billijkheid aan belasting van hem gevergd kan worden.

Bezuiniging in Ned.-Indië is de titel van de volgende bijdrage van den hr. R. Birckenhauer. Schr., die gedurende zijn 35-jarige Indische loopbaan als genie-officier, spoorweg-ingenieur, curator der Technische Hoogeschool, hoofdvertegenwoordiger der N.-I. Spoorweg Maatschappij, enz. gelegenheid heeft gehad van vele quaesties kennis te nemen en inzicht daarin te verkrijgen, meent wel gerechtigd te zijn zijn oordeel te laten hooren.

Hij bespreekt één voor één de verschillende departementen van bestuur en wijst daarbij op tal van maatregelen die tot verbetering, bezuiniging of beter gebruik der landsgelden kunnen leiden. De hr. B. zegt, dat alleen warme belangstelling in Indië er hem toe bracht zijn critische beschouwingen te publiceeren, waarna hij vervolgt:

Daartoe ging ik te eer over, toen ik in de Indische bladen van eenige maanden geleden artikelen las over de noodzakelijkheid van een regeeringscommissaris belast met invoering van bezuinigingen, waarbij tevens betoogd werd, dat die man niet alleen met groot gezag maar ook met een groot inkomen begiftigd moet worden, en in verband daarmede naast de heeren Van Gijn en Caspersz ook mijn naam genoemd werd.

Zeer zeker zou een bezuinigings-inspecteur groot gezag moeten worden gegeven, maar het groote inkomen is daarbij niet noodig. Vindt men den man, daartoe geschikt en genegen, dan zal hij ook genegen zijn den arbeid te doen zonder extra geldelijke voordeelen.

Wanneer hij zich weet te verzekeren van de medewerking der departementshoofden, en hem de noodige tact daartoe niet ontbreekt, kan de aanwijzing van een bezuiniger groote bespoediging geven. Hij zal dan bewaard blijven voor het

...ed van niet-slagen, dat den in de jaren 1892/1893 opgetreden bezuiniger beschoren was.

De hr. H. R. Roelfsema geeft een artikel: Grepen uit den Indischen Archipel (Van Java naar het Oosten), dat zich prettig laat lezen.

Ten slotte een kort opstelletje van „Insider", getiteld „Bezuiniging". De schr. vertelt daarin van een „meneer", consul in een vreemd land, die in Indië komt om handelsbetrekkingen aan te knoopen met een aanbeveling van zijn Regeering. Dadelijk gaan in Buitenzorg de pennen in beweging met de bedoeling dien „meneer" in alle opzichten behulpzaam te zijn; alle gouverneurs en residenten worden — om te beginnen — er van verwittigd, die op hun beurt weer alle afdeelingschefs het gewichtige nieuws mededeelen, waarna alle controleurs, gezaghebbers, hulpgezaghebbers en posthouders aan de beurt komen. Schr., die niet weinig den draak steekt met deze omslachtige en dure werkwijze, laat aan zijne lezers over uit te rekenen wat die eene „meneer" al niet heeft gekost aan brieven, enveloppen, schrijfloon, pennen, vrije post, enz. Men zou z.i. te Buitenzorg kunnen volstaan met aan dien „meneer" één brief mede te geven, om te gebruiken bij wijze van passe-partout.

Meer ernstig besluit schr.: „Men bezuinigt nu op den duurtetoeslag der ambtenaren, goed. Maar men kan nog veel en nog veel meer bezuinigen op het aantal ambtenaren, na kennis gemaakt te hebben met bovenvermelde werkwijze. Ons schrijfbureau-korps, zoo zal ik 't maar noemen, kan m. i. met 25 % ingekrompen worden, niet door een massa-ontslag, dat zou zeer onbillijk zijn, maar door het niet aanvullen van vacatures, speciaal in de lagere schrijversrangen.

De Ingenieur.

In No. 40 een artikel van ir. J. van der Waerden, getiteld Nijverheidsbevordering in Indië; blijkens een redactionneele aanteekening zullen er vervolgen op komen, n.l.: „De wijze van nijverheidsbevordering" en „De vooruitzichten", welke we zullen afwachten, om daarna een kort overzicht van het geheel te geven. Thans slechts de mededeeling, dat de schr. het betreurt, dat de belangstelling in de industrialisatie van Indië, welke vooral in den oorlogstijd haar hoogtepunt bereikte, thans weer aan het afnemen is.

Verder schrijft ir. A. Groothoff over „Nederlandsche ingenieurs voor Indië", naar aanleiding van een „uiting van weemoedige overdenking van het feit, dat Nederlandsche ingenieurs, in dienst bij het Departement van Gouvernementsbedrijven, met verlof in Nederland, thans op wachtgeld worden gezet, terwijl tot voor kort nog buitenlandsche technici naar Ned.-Indië werden uitgezonden, die daar nu activiteits-tractementen genieten" (R. A. van Sandick in de Ingenieur van 27 Mei). De hr. Gr. meent, dat door de plotseling ingevoerde, scherp doorgevoerde bezuiniging de genomen maatregelen niets onbillijks bevatten; tevens brengt hij hierbij een nieuw vraagstuk naar voren, hetwelk hem veel belangrijker toeschijnt, n.l.: „Waar moeten al die civiel-ingenieurs van Delft en Bandoeng naar toe? Immers zullen in de eerstvolgende 5 à 10 jaren naar het zich laat aanzien, ruim 100 civiel-ingenieurs per jaar aan beide Hoogescholen afstudeeren, waarvan naar alle waarschijnlijkheid slechts ongeveer de helft bij het Gouvernement en in het particuliere bedrijf in Ned.-Indië plaatsing zullen vinden."

Tectona. Boschbouwkundig tijdschrift.

De Sept.-afl. opent met twee korte necrologieën: de hr. H. Vos herdenkt den houtvester J. D. Maan en de hr. L. M. R. Plate den houtvester G. M. Berkhout, beiden op nog jeugdigen leeftijd overleden. Verder bevat ze de volgende oorspronkelijke bijdragen: De vindplaatsen van sandelhout (Santalum album L.) op Java, door F. Kramer. — Land- en boschbouw in Palembang (Sumatra), door A. Thorenaar. — Zoologische bijdragen, door L. Kalshoven. 3. De dierlijke beschadigingen van de mahonie. 4. Insecten en de herkomst van Tectona grandis L. f. op Java. — Kap- en zaadrechten in Minangkabau (Sumatra), door W. C. R. Schnepper. — Korte berichten: Natuurbescherming in Ned.-Indië in 1921, door E. H. B. Brascamp. — Een schadepost voor het Gouvernement, door B. — Verhuur van gronden, door B. — Literatuuroverzicht.

Enquête Hooger Onderwijs in N.-I.

Als extra-bijvoegsel van deel 59 der Notulen van het Bataviaasch Genootschap van K. en W. is een geschrift verschenen, waarin de uitkomsten eener enquête betreffende het hooger onderwijs in Ned.-Indië, gehouden door eene commissie ingesteld op initiatief van het Bat. Gen. v. K. en W.

Deze commissie heeft eenige vragen (welke tot uitgangspunt hadden: hoe van de komende Hooger-Onderwijs-inrichtingen het grootste nut voor Ned.-Indië uit de doen gaan, zoodat deze instellingen ook buiten haar eigenlijk doel bij zouden dragen tot de ontplooiing van het in de Indische samenleving aanwezige intellect), gericht tot verschillende personen in Indië en Nederland met verzoek die te willen beantwoorden. De beantwoordingen loopen zeer uiteen, zoodat bedoelde commissie zich niet gewaagd heeft aan eene samenvatting bij de publiceering.

Oudheidkundige Dienst in Ned.-Indië.

Het verslag over het vierde kwartaal van 1921 van den Oudh. Dienst in Ned.-Indië is zeer belangrijk, zoowel door illustratie als door tekst. Wij wijzen slechts op het daarin uitgebracht rapport van den hr. A. Jansz over de restauratie van de Portugeesche Buitenkerk te Batavia en verder op de navolgende Bijlagen, welke afzonderlijke opstellen vormen: Eenige opmerkingen naar aanleiding van Kasatpadan (Nagarakrtagama 38:4), door Dr. Martha A. Muusses. — De poera „Yehgange" te Perian (Bali), door B. de Haan. — De Hervormde kerk te Amboina, door V. I. van de Wall. — Aanwinsten van de archaeologische collectie van het Bataviaasch Genootschap. 4. Een JavaanschBuddhistisch Guru-beeld, door J. L. Moens. — Oudheden te Djambi, door T. Adam (eerste gedeelte).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 40. De rentabiliteit eener kina-onderneming, door Prof. Dr. A. H. Berkhout. — De rubbersituatie in Ned.-Indië sedert 1914. — Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat. — Invoer van textielgoederen gedurende 1921 op Java en Madoera. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft literatuur over oliën, vetten en wassen.

Indië. Geïllustreerd weekblad.

Afl. 27. Huisvesting in Indië (vervolg), door N. — Stierenwedrennen op Madoera en in Besoeki, door 't Hoen. — Tijger-verhalen uit West-Sumatra (slot), door Marie Jacques. — De suikerindustrie op Java, hare geschiedenis en ontwikkeling, door H. Ch. G. J. van der Mandere (vervolg). — Uit Pasoendan, door H. S. d. P.

Locale Belangen.

De hr. G. de Raad publiceert in afl. 5 (van 1 Sept.) een critische beschouwing over het voorstel van de Ind. Regeering om de decentralisatie-wet aan te vullen met art. 26a: De bezoldiging van den Secretaris van een gemeenteraad en de andere aan deze betrekking verbonden wettige voordeelen worden na overleg met den Raad door den Gouverneur-Generaal geregeld; en met art. 43a: Indien met de uitvoering daarvan voor de gemeente een bedrag van *f* 10.000 of hooger is gemoeid, treden de beslissingen van gemeenteraden betreffende het koopen, ruilen, vervreemden, bezwaren en in pand geven van onroerende zaken enz. niet in werking, dan wanneer daarop de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal is verkregen."

De hr. de R. concludeert, dat het voorgestelde art. 26a noch noodig, noch nuttig, noch wenschelijk is. Het past ideëel noch formeel in de decentralisatie-wetgeving, zooals die tot heden in Indië bestaat. Het voorgestelde art. 43a stelt volgens hem de gemeenteraden onder scherpe financieele curateele, belemmert hen in een richtige uitvoering van hun taak, is niet noodzakelijk geworden wegens gemeentelijk wanbeheer en moet noodwendig leiden tot verzwakking van het verantwoordelijkheidsbesef in de gemeenteraden.

De Indische rijsttafel voor Holland.

Bij Ort en van Straaten te 's-Gravenhage verscheen: Makanlah nasi (eet rijst!). De Indische rijsttafel (voor Holland), door Mevr. Koba M. J. Catenius-van der Meijden. (Derde vermeerderde druk van „Patti, de Indische rijsttafel").

Het door de schrijfster beoogde doel is iedere Hollandsche vrouw, zelfs de keukenmeid, in de gelegenheid te stellen, zonder hulp van Indische menschen, een eenvoudige rijsttafel te bereiden. Dit is inderdaad niet moeilijk, doch eischt veel oplettendheid, wijl de toevoeging van te veel of te weinig specerijen zeer veel afdoet aan de smakelijkheid van het maal, terwijl men goed moet toezien dat men zich niet vergisse bij het gebruik der verschillende specerijen, waarvan vele, in poedervorm of zeer fijn gesneden, sterk op elkander gelijken. De methode om hierin geen vergissingen te begaan deelt de schr. in de Inleiding mede.

Organ van de Ned. Ind. Officiersvereeniging.

Hoofdzakelijke inhoud der Aug.-afl. De wisseling van het Legercommando. — De Infanterie-aanval, door v. A. — De Geneeskundige Dienst bij zelfstandig optredende cavalerie, door H. L. R. — De Militair Geneeskundige Dienst, door J. C. A. Bannink. — Nogmaals leger, politie en bezuiniging. — De salarisherziening. — Uit pers en periodiek (De gewapende politie in Atjeh. — Hoe men aan „Koloniën" werkt).

Zendingsperiodieken.

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging. Oct. '22. J.Verhoeven †. — De toestand der Zending. — Onze vestiging te Sanggona op Z.-O.-Celebes, door D. Kok.

De Banier, 1 Sept. '22. Aan de doopsgezinde en andere vrienden van en belangstellenden in de Zending in Ned.-Indië (vervolg). — De kracht en de zwakheid van den Islam. — De inlandsche rietcultuur (vervolg).

Nederlandsch Zendingsblad. Oct. '22. Een Javaan van grooten invloed (Mas Noetrija Darmadiwarja, overl. te Modjowarno 10 Febr. '22), door J. M. S. Baljon. — Een vorstenzoon uit Zuid-Nias, door J. N. Bieger. — Amo Hino, de Niassische Evangelist.

St. Claverbond. Oct. '22. Een groet van Katholiek Java aan Katholiek Nederland. Rede door den Javaanschen Priesterstudent Frater Adrianus Djajasepoetra S. J. uitgesproken op het eerste Nederl. Internationale Missiecongres te Utrecht. — Een praatje over het verleden en heden der Javaansche vorsten, door L. Groenewegen S. J.

Teysmannia.

De gecombineerde afl. 5—6 van dl. 33 opent met een zeer belangrijke verhandeling van Dr. E. M. M. Paravicini over de aardappelcultuur in Ned.-Indië. Het is merkwaardig, dat niet bekend is van waar en door wien de aardappel het eerst naar Indië is overgebracht. De nauwkeurige Rumphius maakt er geen melding van, evenmin als Junghuhn in zijn in 1854 verschenen werk over Java en zijn plantengroei, hoewel in het begin van de 19e eeuw toch reeds aardappelen op Java verbouwd werden blijkens een brief van Van IJsseldijk (van 8 Aug. 1804), waarin hij aan den toenmaligen Gouverneur van Java's Noord-Oostkust zijne erkentelijkheid betuigde voor „de lekkere Passourouangsche aardappelen", die „oneijndig smakelijker zijn als de beste die hier (te Batavia) uit de bovenlanden komen." De alleroudste berichten over de aardappelcultuur op Sumatra vinden wij bij W. Marsden (1811) en deze hebben betrekking op het binnenland van Korintji.

Overigens bevat deze afl.: Vischvijvers en malariabestrijding, door E. J. Reyntjes. — De klappercultuur in de Philippijnen. — Sierheesters (vervolg), door Dr. J. J. Smith. — Sprokkelingen op landbouwgebied.

Vrije Arbeid. Maandbl. voor Nederland en Indië.

De hr. H. F. Tillema bespreekt in het Sept. Nr. het jaarverslag over 1921 van het Kartinifonds en het boek van Marie van Zeggelen: De Hollandsche vrouw in Indië (brieven van een zwervelinge).

In de Aug.-Sept. afl. van het orgaan van het Comité „Nieuw Indië" (uitgegeven als bijlage van Vrije Arbeid) een nabetrachting over de jongste verkiezingen, die van Indisch standpunt beschouwd bizondere beteekenis hebben gehad. — Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting wijdt eene beschouwing aan het instituut der politieke uit- en inbanning (de zgn. „exorbitante rechten"). — De hr. A. M. J(oekes) bespreekt uitvoerig het geschrift van J. E. Stokvis: Van wingewest naar zelfbestuur in Ned.-Indië. — Ten slotte een vervolg van de reisindrukken, herinneringen en beschouwingen van den hr. H. E. Steinmetz, welke handelen over den Oostelijken Archipel.

* * *

Richtlijnen voor het Indische Jaarbeurswezen, door S. A. Reitsma (De Indische Post, 2 Sept. '22).

Kijkjes in Oud-Bantam (met ill.), door Bantammer. — Op zoek naar oermenschen (in Nieuw-Guinea), door H. Geurtjens. (Het Ind. Leven, 2 Sept. '22).

Majoor J. A. Kawilarang † (een praatje over de Minahassa), door H. Marchand. (De Reflector, 2 Sept. '22).

Over de neogene geosynclinaal van Zuid-Sumatra en het ontstaan van bruinkool, door Dr. H. M. E. Schurmann (slot). — Het verband van de verbrandingswaarde van Indische kolensoorten en hare samenstelling volgens de z.g. technische of verkorte analyse, door F. P. C. S. van der Ploeg en van Haeften. (De Mijningenieur, Aug. '22).

De economische toestand in de eerste helft van 1922. Overzicht van de Handelsvereeniging te Medan. (Extra mededeeling van de Handelsvereeniging te Medan).

De handel van Ned.-Indië in benzoë. (Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel, 1 Sept. '22).

Banka-tinwinning. Voorloopig Verslag 1921—22 en definitieve uitkomsten 1920—21 (Muntok, Bankatinwinning, 1922).

Indische cultuur-almanak (met Supplement: Tijdschriften en boeken betreffende kolonialen landbouw en aanverwante vakken) voor 1923. Samengesteld door Prof. Dr. A. H. Berkhout en Dr. H. C. Prinsen Geerligs, 37e jaargang. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Vereeniging van vrienden der Aziatische kunst. Catalogus der tentoonstelling van Indische beeldhouwkust in het gemeente-museum te 's-Gravenhage, van 17 Sept. tot half Oct. 1922. Met platen. (Den Haag, Drukkerij Ten Hagen).

Jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlandsch-Indië 1921. (Batavia, Ruygrok en Co).

Niederländisch-Ostindien, von Prof. Dr. Hans Meyer (Fortsetzung). (Koloniale Rundschau, Aug. 1922).

Suriname.

Aan „*De West*" van 5 September ontleenen wij de volgende berichten:

„De Gouverneur deed gisteren per brief de volgende mededeeling aan de Kol. Staten:

Hierbij moge ik UHoogEdelGestrenge mededeelen, dat ik gisteren onderstaand schrijven ontving van professor J. A. Grutterink, die, zooals U bekend is, tijdelijk in de kolonie vertoeft:

„Tot mijn voldoening kan ik Uwe Excellentie hierbij mededeelen, dat ik heden van mijne lastgevers, het Steunsyndicaat Sarakreek, telegrafisch het bericht ontving, dat de heeren met mijn voorstel accoord gaan."

Dit beteekent, dat de ontginning van het aloude placer Von Hemert in eigen bedrijf zal worden hervat en dat de daarvoor noodige gelden bijeengebracht zijn. De hervatting zal eerst geschieden op beperkte schaal, maar ik heb reden om te verwachten, dat zich daaruit een aanzienlijk bedrijf zal ontwikkelen.

Met eerbiedige hoogachting,

Uw dw.,

J. A. GRUTTERINK,

Hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool te Delft.

Overtuigd, dat de Koloniale Staten in deze mededeeling zullen belang stellen, verzoek ik UHoogEdelGestrenge het College daarvan deelgenoot te willen maken.

* * *

„Betere koffiebereiding. Naar wij vernemen is door den heer G. Brockmeyer, directeur van plantage Waterland, een bereidingswijze uitgevonden voor de Surinaamsche liberiakoffie, waardoor de zure en onaangename geur van de koffie geheel wordt weggedaan.

Ook moet de kleur van het product door het eenvoudig en weinig kostbaar proces zeer verbeterd worden.

In „*Het Koloniaal Weekblad*" van 14 September schreven wij na een bezoek aan de jaarbeurs te Utrecht, dat men in Suriname moest trachten de koffie zóó te behandelen, dat de zure lucht, die de balen verspreiden, geheel verdwijnt.

De heer Brockmeijer schijnt dus dit vraagstuk te hebben opgelost. Indien het bericht juist is, heeft de heer Brokmeijer aan den Surinaamschen landbouw een grooten dienst bewezen.

* * *

Gisteren ontving de firma Adolf F. C. Curiel en Co. een bezending van pl.m. 600 K.G. tabak (Connecticut en Havanna) van de plantage Broederschap.

De bereiding en fermenteering is geheel op Broederschap gedaan en de verkregen tabak voldoet o.i. vrijwel.

Ook zagen wij cigarettentabak, eveneens van de hier gecultiveerde en bereide tabak, gekorven door de jongens van het R. K. weeshuis, die een kerverij en kleine „sigarenfabriek" hebben, waaruit in de toekomst zich een bedrijf voor onze kolonie zou kunnen ontwikkelen.

* * *

In de vergadering van 6 September hebben de Koloniale Staten met algemeene stemmen de volgende, door den heer van Ommeren voorgestelde motie aangenomen:

„De Koloniale Staten,

Gelezen de missives van den gouverneur van 10 Juli 1922 No. 2431 en 23 Augustus 1922 No. 3028

aan de Koloniale Staten; en den brief van de Staten aan den gouverneur van 28 Juli 1922 No. 7;

Gehoord de besprekingen van hedenavond;

Overwegende dat het Koloniaal belang zich ten eenenmale verzet tegen prijsgeving van welk deel ook van den bestaanden spoorweg van Paramaribo naar Dam;

Spreken als hun oordeel uit, dat handhaving van den spoorweg geboden is in het werkelijke belang der kolonie, zij het met buitenwerkingstelling van de kabelbaan en inkrimping van het spoorwegdienst;

en gaan over tot de orde van den dag."

.

In aansluiting aan hetgeen wij in ons nummer van 28 September mededeelden omtrent een onderhoud van den in Nederland vertoevenden redacteur van *„De West"* met de firma A. Th. Fiege en Co. te Rotterdam over uitvoer van bacoven (bananen) uit Suriname, ontleenen wij aan *„De West"* van 8 September het volgende:

„De firma Wambersie te Rotterdam richt op dit oogenblik een drietal schepen in voor vruchtenvervoer van Columbia naar Rotterdam. Zij is bereid om deze schepen ook Suriname te laten aandoen, ter afhaling van vruchten.

In belanghebbende kringen in Nederland is men van oordeel: als de bacoven er zijn, komen de schepen vanzelf, want voor bacoven is nog een uitgebreid afzetgebied aanwezig.

De Algemeene Vruchten Import Maatschappij in Nederland, is bereid om al dadelijk — bij wijze van aanmoediging — een aanvang te maken met een beperkten opkoop van vruchten te Paramaribo. Zij wil de vruchten in Suriname opkoopen voor ƒ 1.50 per bos van 7 tot 9 handen, doch zich voorloopig voor niet meer verbinden dan tweehonderd bossen per scheepsgelegenheid. Wellicht is men van andere zijde eveneens bereid in deze richting iets te doen tot aanmoediging van een herleving van den bacovenuitvoer.

Gaarne zou men in Nederland zien, dat de plantages van haar kant blijk geven van vertrouwen in de zaak door zoo spoedig mogelijk op elke onderneming een kleine aanplant (zij het voorloopig slechts van enkele hectaren) van bacoven te beginnen. Voor de vruchten die niet geschikt zijn om versch verscheept te worden, zal vermoedelijk — in kleine stukjes gedroogd — gereeden afzet te vinden zijn in de Vereenigde Staten.

Ten slotte wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat de Clyde Line, die thans een veertiendaagsche vlugge verbinding onderhoudt tusschen New York en Paramaribo, wellicht een goede gelegenheid biedt voor vervoer van Surinaamsche bacoven naar de Vereenigde Staten. Men heeft reeds de zekerheid, dat ook daar belangstelling bestaat voor de Surinaamsche bacoven-cultuur en waarschijnlijk medewerking zal worden gevonden om een uitvoerhandel in het leven te roepen.

Heeft Suriname eenmaal het voorrecht om een verbinding te hebben van schepen, geschikt voor het vervoer van bacoven, dan zal vanzelf de gelegenheid ontstaan voor uitvoer ook van ander tropisch fruit."

Tot zoover *„De West"*.

Wij zijn er niet zoo vast van overtuigd, dat de schepen er van zelf komen als de vruchten er eenmaal zijn. Dat kon waar zijn toen Nederland de vrachtvaarder van de wereld was; maar de tijden zijn veranderd en de geest is veranderd.

.

Naar *„De West"* van 12 September verneemt, zou de Directeur van den Landbouw, vergezeld van den heer Th. Waller, naar Demerary vertrekken, om aldaar de machinale bewerking van de rijst te bezichtigen.

.

Naar *„De Surinamer"* mededeelt, is Dr. Hausheer — de leider van de mijnwormcommissie in Suriname en onvermoeide strijder voor een goeden gezondheidstoestand in de kolonie — met zijn film den boer opgegaan en wel naar...... de Javanen aan den Leysweg.

Dezelfde, die hem eenigen tijd geleden met houwers en stokken ontvingen!

Het gevolg van de vertooning was, dat de menschen eigener beweging zich aanmeldden voor een onderzoek. Het benoodigde onderzoekingsmateriaal hadden zij reeds bij zich, terwijl zij het vroeger op aanvraag weigerden af te staan.

.

In *„De Standaard"* van 30 September weer een brief uit de West van den heer Leys. Onderwerp: de mislukte goudbagger-onderneming Tiffany aan de Marowijne.

De heer Leys fantaseert daarg aardig over. Aan den brief is een noot toegevoegd, die wij hier laten volgen:

„Deze brief en de drie of vier volgende, zijn geschreven met het doel om den bibliograaf van het Koloniaal Weekblad „Oost en West" te doen zien, dat ik mij niet heb schuldig gemaakt aan zoo'n geweldige overdrijving als(?) toen ik 27 Juni schreef: Ware voor iederen gelukzoeker, die in de laatste vijftig jaar de kolonie bezocht, een boerenknecht gekomen, Suriname zou dan geen armlastige kolonie meer zijn. Ik zal de geschiedenis meedeelen van enkele grootsch opgezette ondernemingen, die allemaal mislukt zijn. Ik beschrijf alleen die, met welke ik zelf persoonlijk in aanraking ben geweest. Wat ik van hooren zeggen weet, laat ik maar schieten."

Wij zullen „de drie of vier volgende" brieven afwachten alvorens met den heer Leys nogmaals in het strijdperk te treden.

Curaçao.

Begrooting 1923.

Het ontwerp der begrooting voor 1923 is thans bij de Tweede Kamer ingediend. Tot belangrijke opmerkingen geeft het ons geen aanleiding. Er waren destijds vier punten van verschil tusschen den Kolonialen Raad en den Gouverneur. De Minister deelt mee, dat hij tegen de salarisregeling, als door den Raad ontworpen tot een bedrag van ƒ 100.000.— beneden het stelsel van den Gouverneur, voornamelijk bezwaar heeft om de terzijdestelling der termijnsverhoogingen. Niettemin zijn de door den Raad aangenomen amendementen overgenomen door den Minister, onder voorbehoud, dat de Gouverneur nader overleg met den Raad zal plegen om tot eene bevredigende regeling te geraken.

De door den K. R. verworpen onderwijsverordening zal bij K. B. geregeld worden; de afgestemde credieten zijn weer op de begrooting gebracht.

De ƒ 50.000.—, door den Gouverneur voorgesteld voor verbetering van landbouw en veeteelt, door den Raad op ƒ 10.000.— teruggebracht, zijn weer verhoogd tot eerstgenoemd bedrag; terwijl de ƒ 17.000.—, door den Raad verworpen voor de verplaatsing van de smederij en herstellingswerf van O. W., omdat hem de daarvoor gekozen plaats niet juist leek, moeten wachten op het nader overleg tusschen Gouverneur en K. R.

Een verwacht antwoord.

Op de vragen van den heer Ter Hall betreffende een tusschen de op Curaçao gedetacheerde officieren van het Indische leger en de Curaçaosche burgerij heerschend antagonisme, is het antwoord van den minister van koloniën, dat hem geen feiten bekend zijn, waaruit blijken zou, dat er een groot antagonisme heerscht tusschen de op Curaçao gedetacheerde officieren van het Indische leger en de Curaçaosche burgerij.

Openbare Werken.

Als opvolger van den heer v. d. Breggen is tot directeur van openbare werken benoemd Ir. H. B. Bakker, ingenieur bij den Rijkswaterstaat.

De K. R. heeft eindelijk ook eene beslissing genomen in het geschil tusschen den heer v. d. Breggen en den Gouverneur. Laatstgenoemde heeft ontkend den heer v. d. B. te hebben genoopt, den dienst te verlaten, of hem onheusch te hebben behandeld.

De voorzitter kwam namens den Raad tot eene uitspraak van betreuring van „elk incident, dat van een minder goede verstandhouding getuigt tusschen hen, die geroepen zijn in de kolonie in welke betrekking ook te dienen”, en eindigde aldus:

„Waar de relazen op het incident betrekking hebbende verschillen; de heer van der Breggen de kolonie reeds heeft verlaten, doch nog steeds in dienst is van het Rijk, terwijl de Gouverneur ook een Rijksambtenaar is, vermeent de Raad ten deze te kunnen volstaan met hier den wensch uit te drukken, dat door de Regeering aan deze aangelegenheid de noodige aandacht zal worden geschonken en dat daaraan een bevredigende oplossing zal worden gegeven.”

Bestuursgemachtigden.

Bij de behandeling der begrooting heeft de bestuursgemachtigde namens den Gouverneur gezegd, dat het traktement van den dominé, wiens studiën zoo niet zwaarder dan wel belangrijker zijn dan die van den bisschop, gelijk moet zijn aan dat van den bisschop.

De Gouverneur heeft dezen gemachtigde in zooverre gedesavoueerd en aan den K. R. het volgende geschreven:

„Waar mijne zienswijze geheel afwijkt van de voorstelling, die de heer Administrateur van financiën daarvan zoude gegeven hebben, gevoel ik mij tot mijn leedwezen verplicht daartegen op te komen.

Afgezien toch van de meening, die een niet ter zake kundig leek mag hebben omtrent de relatieve zwaarte en belangrijkheid der studiën van een predikant en een Roomsch Katholiek ordensgeestelijke, tot het juist beoordeelen waarvan hij alleen al reeds wegens het hem ontbreken der noodige gegevens niet in staat is, wil het mij voorkomen, dat de veel meer omvattende taak en de zeer uitgebreide werkkring in deze kolonie van den Apostolisch Vicaris als hoofd der R. K. Missie niet op eene lijn kunnen worden gesteld met de functiën door de predikanten vervuld.

Ofschoon de vaststelling van het traktement van den Roomsch Katholiek geestelijke van den 1sten rang niet tot mijne competentie behoort en als aan de Kroon toekomend evenmin tot de competentie van Uwen Raad, kan ik Uwen Raad mededeelen, dat het door Uw College ingenomen standpunt ook het mijne is.

Het verschil in werkkring en maatschappelijke positie van den Apostolisch-Vicaris en de predikanten wettigt naar mijn inzien volkomen verschil in bezoldiging.

Voorzitterschap.

Uit de Notulen van den K. R. van 14 Aug. l.l. blijkt nu, dat de heer Gorsira is benoemd tot *tijdelijk voorzitter*. Mr. De la Try Ellis heeft namens den Raad der heer Gorsira gelukgewenscht.

Haven.

Over de haven lezen wij twee berichtjes in de *Amigoe.*

Het eerste handelt over het zeilschip *Marion N. Cobb*:

„Deze pracht reuzendriemastschoener zat Zondagmiddag (13 Aug. l.l.) pardoes vast op de ondiepte tegen het Brionplein.

Hoog en leeg ving zij veel wind en zat, vóór dat het anker was neergelaten of de trossen konden worden uitgeworpen!

De twee loodsbooten en *Nellie* zijn toen met vereende krachten aan het trekken gegaan en hadden de schoener er eerder af, dan we dachten.

Het verhalen en opsleepen hield de brug nog wat open en de *Caracas,* die zoo graag had uitgestoomd, tegen. Maar om zeven uur, juist toen het donker was, lag de Cobb rustig gemeerd aan de Handelskade.

Lekken of andere averij waren er gelukkig niet.

Het andere bericht luidt aldus:

„Naar men ons mededeelt, is met de „Van Rensselaer” hier aangekomen de ingenieur A. C. Burgdorfer in verband met nieuwe werkzaamheden aan de West werf, de ligplaats der K. W. I. M.-booten. Dat het Gouvernement het oordeel eens vrage van dezen deskundige omtrent inrichting van Waaigat en Schottegat. Ook hopen wij, dat Z.Ed. ook eens zijn aandacht zal wijden aan een breekwater in het verlengde van het fort Amsterdam. De stroom zal dan niet zoo hevig op de haven staan en het binnenloodsen der schepen vergemakkelijken.”

Het Wilhelminapark.

De Damesvereeniging „Entre Nous” heeft eer van haar werk.

De opbrengst der loterij werd goed besteed.

De ommuring is bepaald fraai te noemen en de kolommen met lichtbollen zullen het aardig doen als de lampen branden. Dat zal nu wel spoedig het geval zijn.

Het Park, het eenige op Curaçao, is voor veertien dagen gesloten.

Op den vooravond van Koninginnedag zal dan met recht de schitterende kroon op het werk van geduld en volharding worden gezet.

Eere aan de Dames! *(A. d. C.)*

No. 300.

Auto No. 300 is aangekomen.

Regenseizoen.

Feitelijk zijn we het heele jaar door niet zonder regen geweest en hebben we een echte, maanden lang aanhoudende droogte, dit jaar niet gekend. De jonge lammetjes huppelen vroolijk tusschen de nog altijd groene struiken.

En daar rolde plots een donderslag bij helderen hemel Zaterdagmiddag 1 uur. Was dat de officieele inzetting van het regenseizoen? En dat in Augustus! Prachtig!! Het had Zaterdagmorgen wel wat geregend, maar, toen de donder viel, was het droog. Daarna begon er weer wat water te vallen, en Zondag opnieuw. Dat was Zaterdag 19 Augustus en sinds dien zit de regen weer volop in de lucht.

Als het er nu maar uitvalt ook, gaan we weer een goed jaar tegemoet.

Uit den Verren Vreemde.

Prof. dr. R. Casimir in Z. A.

De „N. R. Ct.” van 4 October bevat een enthousiaste correspondentie over den inzet van de reis van onzen paedagoog prof. Casimir door Z.-Afrika. Het eerste optreden te Kaapstad was reeds dadelijk een volslagen succes. Alle bladen, in welke taal of van welke richting ook, over de geheele Unie, staan vol van Casimir. Onder de velen, die uitmuntten in bereidwillige hulpvaardigheid, moet vooral genoemd worden dr. W. J. Viljoen, superintendant-generaal van onderwijs van de Kaapkolonie.

Kaapstad, Stellenbosch, de Paarl, Wellington, Worcester, Kimberley, Potchefstroom, Pretoria, Bloemfontein, Johannesburg, Middelburg, Heidelberg, ziedaar een reeks, die reeds te veel lijkt te vergen van een persoon. Toch vragen nog andere plaatsen eveneens om een bezoek en een leesbeurt. Genoemd worden nog Durban, Port Elizabeth, Graaf Reinet, George, Uitenhage, Grahamsstad en Cradock.

Daar in zijn reis een propagandatocht voor Groot-Nederland ligt, mag Holland in dien triomftocht deelen, professor Casimir dankend voor de wijze waarop hij de groote beweging weet te bezielen.

De G. G. van Z. A. naar Z. W. A.

Prins Arthur van Connaught, Britsch gouverneur-generaal van Zuid-Afrika, heeft een lang bezoek gebracht aan de voormalig Duitsche kolonie Z.-W.-Afrika. Den 25 Juli uit de Aar vertrokken, keerde de gouverneur er den 29 Augustus

terug. De trein had vijf voor het gezelschap bestemde wagens. De reis ging via Oesakos, Grootfontein, Prieska, Kalkfontein. In Kolmanskop werd het emplacement der diamantmijnen bezocht, waar voorheen de oceaanbedding was. Bij Aus werd de grens van de woestijn overschreden en ging de reis dus door de eentonige duinen en heuvels van zand. Even vóór Luderitzbucht, waar men weer in het vruchtbare land komt, maakt de spoorbaan een draai, om plots een gezicht op de zee en de schepen in de baai te geven. De ontvangst in Luderitzbucht was zeer hartelijk. Dit was niet minder het geval in Keetmanshoop.

In Windhoek, de hoofdplaats, wachtten vele duizenden Engelschen, Hollanders en Duitschers den prins op. 't Station en de straten waren schitterend versierd.

Antwoordende op de vele adressen, die hem aangeboden werden, verklaarde de gouverneur-generaal, dat men niet moest verwachten Z.-W.-Afrika erkend te zien als een onafhankelijk en zelfstandig deel van de Z.-Afrikaansche unie, maar wel zeide hij eenige verbeteringen toe in het bestuur van het protectoraat.

Walvischbaai werd bezocht. Na Ongoeati ging de reis door het gebied der rijke weilanden, overgaande in 't semitropische klimaat, sterke overeenkomst vertoonende met Rhodesia.

Volgens den Windhoek-correspondent van de „African World", aan wiens mededeeling 't voorafgaande ontleend is, heeft de prins overal een uitstekenden indruk achter gelaten, zoowel bij de blanke kolonisten als bij de inboorlingen.

Frankrijk—Marokko.

Er lag zuur leedvermaak in de geruchten, uit Spaansche bron gemeld, over een door de Franschen in Marokko geleden nederlaag. Zuur te meer, daar er geen aanleiding toe bestond door hetgeen in Fransch Marokko werkelijk volbracht is, doch de aanleiding alleen gezocht kan worden in den Spaanschen naijver. Wij zullen hier een kort overzicht geven van de, onder aanvoering van generaal Daugan, volvoerde operatiën, men zal dan zien, dat deze het tegenovergestelde van een nederlaag hebben gebracht. Maar tevens ziet men toch ook weer eens, welke inspanning, hoeveel beleid en volharding het kost over een land als Marokko het Fransche protectoraat uit te strekken. Voor de opperleiding is geen bekwamer man dan Lyautey te vinden en deze moet daar honderd duizend man in 't veld houden. Na tien jaren strijdens zijn er echter nog operatiën uit te voeren, die enorme krachtsinspanning vergen. Met dit voorbeeld voor oogen is het beter te begrijpen, dat Frankrijk 't verstandig en voorzichtig acht tegenover Kemal pacha in Klein-Azië groote inschikkelijkheid te betrachten, en zal men 't zelfs verklaarbaar vinden, dat 't ook in Syrië liever vrijwillig terug treedt, dan er den strijd tegen de nationalistische Turken opnieuw aan te binden. Wel zou 't royaler zijn te erkennen, dat Frankrijk een en ander meer noodgedwongen doet, dan gedreven door vriendschap ten opzichte van den Islam of ter eerbiediging van het zelfbeschikkingsrecht, maar de groote mogendheid wil nu eenmaal de grootdoende mogendheid blijven, zij heet dus liever grootmoedig dan kleinmoedig. Het in Marokko behaalde succes heeft haar overigens ook gelegenheid geboden om zich nu juist te sterken in haar machtsgevoel.

Voor de operatie tegen Ouaouizert had generaal Daugan de beschikbare macht verdeeld in twee mobiele colonnes en de harka Glaoua. De mobiele groep van Tadla werd te Sidi Yayia (lastige namen!) samengetrokken en stond onder bevel van kolonel Freydenberg. Deze zette zich van daar in de eerste dagen van September in beweging. Timoulit werd genomen, daar werd een versterkte post gebouwd. Den 9en deed hij een volgenden zet; na een verwoed gevecht slaagde hij erin de toppen van het Taguenzagebied te bezetten. Ook hier werd dadelijk een post opgericht, waarmede een week gemoeid ging. Den 18en weer een gevecht, waarbij de top van Tizi N'Bim werd vermeesterd, die uitzicht geeft op Ouaouizert. Ook nu werd 't punt versterkt, weer werk voor een week. Den 25en was de kolonel gereed om verder op te rukken.

De andere mobiele colonne, die van Marrakech, onder bevel van kolonel Nauges, had begin September Azilal verlaten. Zij nam Bou-Yahia, terwijl de harka Glaoua den vijand, door een meer zuidelijk optreden, van dit punt afleidde. Den 13en rukte de groep Nauges de Ouabzaza-vallei op, waar zij een linie van loopgraven te vermeesteren had; zij wist vasten voet te krijgen in de Akka-Temda-vallei. Hetzelfde stelsel, van vastleggen wat vermeesterd is, werd ook hier toegepast. Een blokhuis werd gebouwd, dit moest den opmarsch aan deze zijde beschermen. De kolonel keerde daarna naar Azilal terug, om den 18en opnieuw op te rukken, deze keer in noordelijke richting. Bou Salah werd genomen. Den 20en werkte de colonne samen met de harka Glaoua en werden de hoogten bezet, die Ouaouizert van deze zijde domineeren. Op 6 K.M. van deze plaats werd een kamp ingericht.

Den 26en werkten *alle* groepen samen onder leiding van generaal Daugan en namen zij bezit van Ouaouizert. Weer een weerspannige hoek bedwongen!

Het stelselmatig voortrukken, geleid door de ondervinding van jaren, bracht weer 't gewilde succes. Van de Algerijnsche-, Tunische-, Marokkaansche tirailleurs is weer menig offer geëischt; de Marokkaansche partijgangers leden eveneens zware verliezen. Maar wie 't doel wil, moet de middelen willen. Frankrijk weet deze voor Marokko volgens 't eenige afdoende stelsel beschikbaar te geven; Spanje heeft dit stelsel nog niet geleerd.

Wel eigenaardig is 't hier te vermelden, dat de sultan van Marokko zich geroepen heeft gevoeld, onder den indruk van 't wapensucces bij Ouaouizert, aan Poincaré een compliment te zenden over de door Frankrijk in 't Nabije Oosten gevolgde politiek, waardoor, zegt Z. M. Moelaï Yoessef, de banden tusschen Frankrijk en den Islam nog nader worden aangehaald. Zooals wij zeiden: Frankrijk kan zich gesterkt voelen in zijn machtsgevoel, al is 't te betwijfelen of zijn Levantpolitiek inderdaad die is van den grootmoedigen, sterken vriend.

Bij de generaalsconferentie te Moedania is namens Angora opnieuw een wissel getrokken op die Fransche grootmoedigheid.

Een entente van het Oosten?

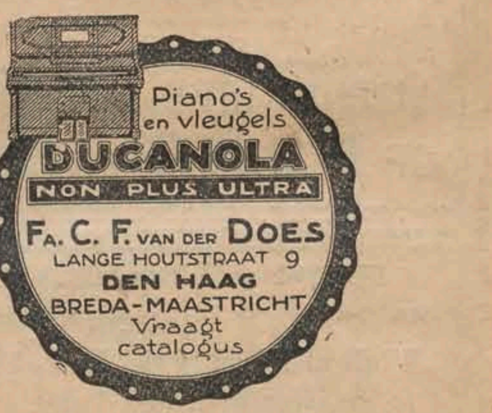
De Gollos Rossii meldde, dat het Russische volkscommissariaat van buitenlandsche zaken aan de diplomatieke Russische vertegenwoordigers bij de regeeringen van Perzië, Afganistan en Mongolië opdracht heeft gegeven inlichtingen in te winnen over de opvattingen dezer regeeringen ten opzichte van vraagstukken van het Verre Oosten. Verder zullen deze diplomatieke vertegenwoordigers de mogelijkheid moeten onderzoeken van het sluiten van een verbond tusschen Sowjet-Rusland, de Kaukasische sowjet-republiek, Turkije, Perzië, Bochara, Afganistan en Mongolië, Basskolnikof, de sowjet-vertegenwoordiger te Kaboel, heeft reeds de regeering van Afganistan gepolst. Een dergelijk voorstel zal trouwens ook door de regeering van Angora bij de regeering van Afganistan worden ingediend. De Gollos Rossii voegt eraan toe, dat de sowjet-regeering veel verwachtingen koestert van deze Oostersche entente.

Afganistan aangesloten bij het wereldverkeer.

Meldden de bladen onlangs dat Afganistan zal toetreden tot de wereldpostvereeniging, en daarmee in 't bezit zal komen van een goed buitenlandsch postverkeer, nu wordt bericht, dat het ook zal worden aangesloten aan het wereldtelegraafnet, door den aanleg van een lijn Kaboel-Peshawar (Britsch-Indië). Het materieel is reeds aangeschaft. Afgaansch personeel wordt gevormd.

Petroleum politiek.

De Agence Econ. et Financ. weet te vertellen, dat de Koninklijke Petroleum Mij., de Shell en de Standard Oil Co. voornemens zijn gezamenlijk een afvaardiging naar Angora te zenden voor onderhandelingen met de nationalistische Turksche regeering, tot het verkrijgen van petroleum-

concessies in de gebieden van de Zwarte- en de Caspische Zee.

Woeling in Engelsch-Indië.

De Daily News meldde: berichten uit Punjab toonen aan, dat de agitatie van de Akali's zich snel tot een formidabele revolutionaire beweging ontwikkelt. De ernst van den toestand is verhoogd door een geheime propaganda door geheel Indië, welke ook de Indische regimenten aantast. Naar het heet, heeft de Chalifaatcommissie de regeeringen van Angora, Irak, Egypte, Perzië en andere Muzelmansche staten uitgenoodigd gedelegeerden te zenden naar een Chalifaatconferentie te Gaja in December te houden.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 28 October* e.k., des namiddags ten 2 uur, Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

Punten van behandeling:
1. Notulen (zie K.W. No. 30 van 27 Juli l.l.).
2. Koloniaal Weekblad.
3. Mededeelingen.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.
5. Rondvraag en sluiting.

De Secretaris,
VAN DER BRUGH.

N.B. Wenschen de Afdeelingen bepaalde punten in behandeling genomen te zien, dan wordt daarvan tijdig bericht ingewacht.

Van het Indisch Genootschap:

VERGADERING op *Vrijdag 13 October* 1922, des avonds te 7¾ uur in de kamers van het Genootschap, van Galenstraat 14.
Onderwerp: *Autoactiviteit naast autonomie.*
Inleider: de heer dr. J. H. Boeke.

Th. G. G. VALETTE,
Secretaris.

Van het Informatie-Bureau.
(Heulstraat 17, Den Haag).

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

F. A. Belle, Schoppestee 6, Delden; L. J. Weijgers, Hellendoorn, als onderwijzer;
F. C. A. Th. Michielsen, Koningslaan 66, Utrecht; D. W. Weber, Thomsonlaan 100, Den Haag, als ingenieur.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:
Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in de geschiedenis,
Leeraren in de Duitsche taal,
Leeraren in de Fransche taal, allen volledig bevoegd.
Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Opzichter werkplaats voor de afd. instrumentmakerij.
IJkers.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.

Gouvernements-accountant.
Contracts-werklieden voor scheepsbouw (scheepmakers) ten behoeve van het marine-etablissement te Soerabaja.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling B, van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 4 tot 11 Oct. 1922.

Nieuwe Leden.

M. K. Perk, Inspecteur P. T. en T., Den Haag, Ant. Heinsiusstraat 79, ƒ 5.
Hermans, Opzichter Plantage „Zoelen", Paramaribo, ƒ 5.

Afschrijven.

Jhr. F. Teding van Berkhout, Heemstede (afd. Haarlem).
J. Bosman, Oud-Resident, Den Haag, Juliana van Stolberglaan 104.
H. F. Roll, Den Haag, van den Eijndestraat 33.

Adresveranderingen.

W. J. Buddingh, van: Den Haag, Balistraat 28, naar: Wiesbaden, Herrngartenstrasse 12 I.
C. O. Heuvelink, Den Haag, van: Waldeck Pyrmontkade 116 naar: Nieuwe Duinweg 25.
C. H. van Rietschoten, Oud-Luitenant-Generaal, Den Haag, van: Valkenboschplein 20 naar: Ieplaan 14.
A. van der Kolff, Gep. O.-I. Ambtenaar, van: Bergen naar: Den Haag, van Boetzelaerlaan 212, ƒ 5.
Mej. P. Staalman, van: Den Haag, François Valentijnstraat 1a, naar: Zaandam, Westzijde, ƒ 5.
R. A. Motta, van: Zandvoort, Brugstraat 5a, naar: Den Haag, Cornelis Speelmanstraat 3, ƒ 5.
S. Kalff, van: Haarlem, Kleverlaan 46, naar: Julianastraat 51, Soestdijk, ƒ 5 (afd. Utrecht).
A. C. van der Vangst, Haarlem, van: Zijlweg 68rood naar: Brederodestraat 14.
J. M. Bijlo, Onderwijzer Mulo, van: Den Haag, Paul Krugerlaan 195, naar: Weltevreden, Dep. van Onderwijs.
A. B. de Jager, Hoofd-Stationshoofd S.S., van: Den Haag, Valkenboschkade 96, naar: Weltevreden, Hoofdbureau S.S.
L. G. H. van Lingen, Commies Redacteur Dep. v. O. en E., van: Den Haag, Fred. Hendriklaan 120, naar: Weltevreden, Kemajoran 4.
H. J. J. van Sluijs, Inspecteur Pandhuisdienst, van: Enschedé naar: Bandoeng, Dep. van Gouv. Bedrijven.
U. W. E. Thoden van Velzen, Secretaris Immigratiecommissie, van: Groenlo naar: Hotelpension „Plantentuin", Buitenzorg.
Dr. M. Polak, van: Paradise, District Nickerie, naar: Coronie.
H. Ahrens, van: Plantage „Mon Trésor", Suriname, naar: Hamburg 35, Mühlendamm 24, „Ober Alten Stift", Haus C 106 (tijdelijk adres).
J. Tolk, Dir. O. S. I. A., van: Amsterdam naar: Weltevreden, Dep. v. Ond.

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens. Assist.-Resid., Vogelkersstraat 1, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.
A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
H. J. VERMEER, Jan van Riebeekstraat 43, Den Haag. — De Maleische omgangstaal voor de praktijk.
M. C. ROUVEROY VAN NIEUWAAL, Adelheidstraat 7, Den Haag. — Maleisch in den dagelijkschen omgang.
Mevrouw M. C. E. DE BRUIN, Leerares Boekhouden M. O., Suezkade 106.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage en Secretaris afdeeling Den Haag Laan van Meerdervoort 187.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. HIETINK, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

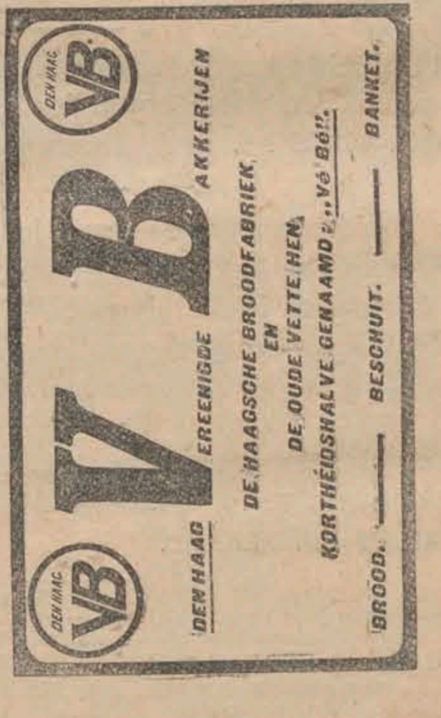
Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

...ek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
...en- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
...en in Moderne Talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
...sche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
...eiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
...ijf-, Type- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.
Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de ...oeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.

BESCHIKBAAR.